

18+

dzintra regina jansone

viens dzīves ir par maz...

welcome

Dzintra Jansone

Vienas dzīves ir par maz...

«Издательские решения»

Jansone D. R.

Vienas dzīves ir par maz... / D. R. Jansone — «Издательские решения»,

ISBN 978-5-00-553663-1

Some leaves from my life. Memories. It will be about how one little girl, without a father and mother, without a family and relatives — wanted to climb to the top of the mountain... almost climbed... but the light is still somewhere there — long away... at the end of the tunnel...

ISBN 978-5-00-553663-1

© Jansone D. R.
© Издательские решения

Содержание

IEVADS	7
Tagad būšu tikai stāstītāja	8
BĒRNĪBA	9
Vilciens	10
LAUKOS	11
AMIS UN ZIRGI	12
Eipacelis	13
Babiņa	14
LEĢENDA PAR “TO” OTI	16
STARP BĒRNĪBU UN SKOLAS GADIEM	17
ATBRĪVOTĀJU IELAS DZĪVE	17
Svētku skicīte	18
Cita skicīte	19
Ņinka	20
BLITES KUNDZE	21
Pirmā LELLE UN PIRMĀ GRĀMATA	22
BĒRNU DĀRZĀ	23
SKOLAS GADI	24
UZ SKOLU	24
translācijas aparāts	25
skolā un ārpus tās	26
cauri krišana	28
mātes vīrs	29
manai pirmajai skolai	30
RĪGAS PERIODS	31
mājas dzīve	31
skolas gaitas Rīgā	31
Kseņkas atreibība	32
PIRMAIS IZLAIDUMS	33
Balle!	34
Tā sākās mana patstāvīgā dzīve.	34
TAUREŅA DEJA MIGLĀ	36
SĀKU AR FABRIKU	36
DARBA DZĪVE UN DRAUGI	37
stūra māja	38
Ieviņi	39
citādā dzīve	39
LIDO DOMAS...	40
Arhīvā	40
Kā viss sākās	40
modos, pamazām	41
aizmukt no PADOMJU VARAS	41
pratināšana	42
protokoli	42
sasieti vienā mežglā	43
PIRMĀ MĪLESTĪBA	44

BET MICARS SPĪDĒS MŪŽĪGI	45
VAIRS NAV...	45
CEĻŠ RIT TĀLĀK...	47
MĀCĪBAS MĀKSLAS SKOLĀ. CITĀDĀ PASAULE	47
SĀPJU CEĻI	49
Un aizlauza, kā jaunu kociņu – saknē...	49
Конец ознакомительного фрагмента.	50

Vienas dzīves ir par maz...

Dzintra Regina Jansone

© Dzintra Regina Jansone, 2023

ISBN 978-5-0055-3663-1

Grāmata izveidota intelektuālajā izdevniecības sistēmā Ridero

Sarkanās sveces liesma,
Kā dienas lauskas atspīdums sirdī...
Liekto vārdu plūsma apklust,
kā stingusi asara uz mana vaiga
...atnāk bezzvaigžņu nakts.

IEVADS

Dzērvēs klie dz. Jau kuru dienu dzērvēs klie dz.
Tikai iekšējs nemiers. Nemiers...

Šis būs viena padomju laikā dzimuša un auguša cilvēkbērna dzīvesstāsts. Stāsts par mākslinieci. Par meitenīti, kura pati sevi izvilka no nekuriens – bez neviena tuva cilvēka – bez jebkāda atbalsta – un par to, kā visu mūžu viņa mēģināja noturēties saules pusē. Vienmēr – ceļā uz Sauli.

Šķiet, ka vēl joprojām viņa mēģina noturēties, neatlaist vaļā rokas, kuras sen jau kā pagurušas, tikai – nu jau, ne tikai, lai noturētos saules pusē, bet vispār lai noturētos šajā saulē.

Vel joprojām – šajā saulē.

Viņas dzīve bija kā Sizifam akmeni veļot, tiklīdz nonāca līdz kalna galotnei un likās, ka viss tūlīt būs labi, tā akmens sāk velties atpakaļ bezdibenī, sašķaidot savā ceļā visu. Visu sasniegto.

Un viņa sāka rakstīt. Rakstīt, lai izprastu. Rakstīt, lai saprastu sevi. Rakstīja, laboja – laboja rakstīja... nelietoja datumus – tas ir mans laiks – viņa sacīja – tam nav ne dienu ne datumu. Tas sastāvēja no emocijām, maziem laimes brīžiem un nelaimes pieskārieniem – kas savērti vienā diedziņā, kā zemenes smildziņā, tā kā darījām bērniībā, un noliktas žāvēties.

Vēl mazliet ievadam: Liekas, ka savas garīgās dzīves sākumā, atrodos savas fiziskās dzīves beigās... Tikai tagad varētu sākt dzīvot.

Tāda ir iekšējā sajūta.

Viss mūžs bija vajadzīgs, lai savāktu sevi kopā, lai saliktu savu dvēseli kā no gabaliņiem, kuri, liekas, ka bija izmētāta pa visu pasauli. Saplosīta kā tāds lupatu deķis un izmētāti pasaulē.

Kā to visu savākt kopā?

Rakstu tā, it kā pārstāstītu reiz lasītu grāmatu vai redzētu filmu. Tas viss reiz ir bijis.

It kā ar mani....It kā, ne ar mani. Skatos uz savu dzīvi kā no malas. It kā sēžot uz zariņa un šūpojot kājas kā bērniībā – tikai liekās, ka tagad uz mākoņa malas, kaut kur augstu debesīs, un noskatos, kā tur lejā pasaule vārās.

Tas viss pilda un pārpilda dvēseli, liekas, ja neļaušu domām un jūtām izpausties – tās nosmacēs. Garām aizpeld pazīstamas sejas... skan pazīstamas balsis... daudzu vairs nav. Kā tā? Tik nesen vēl bija – kad kopā tika sapņots par lielo dzīvi, par to, kas mēs būsim un ko darīsim... kādus lielus darbus veiksīm. Kur gan tas viss palicis?

Tagad būšu tikai stāstītāja

Pieteicu sevi šajā pasaulē neviena negribēta un negaidīta.

Man liekas, ka Dievam bija daudz kaut kas palicis pāri no citiem, viņš to sakasīja vienā kaudzītē, sameta vienā ādiņā un palaida pasaulē. Tā biju es. Slimīgs, bezpalīdzīgs, nevienam nevajadzīgs – kaut kas.

Tā, bērnībā redzēju, kā babiņa sakasīja abrā mīklas paliekas un sanāca sakasnītis. Tāds – ne kukulis, ne puskukulis. Sakasnītis, mazs maizes gabaliņš – kā es. Sīks, mazs bērniņš ar salmu krāsas matiņiem un zaļām actiņām. Bez tēva un mātes padoma vai atbalsta, mēģināju izprast visu to, ko sauc par dzīvi, ar visiem tās diktētajiem likumiem un noteikumiem. Agri sapratu, ka šai dzīvei ir saules un ēnas puses. Mēģināju noturēties saules pusē, bet ēnas sekoja tepat vien, līdzās, blakus un neatkāpās ne soli...

Vēl, joprojām, mēģinu noturēties gaismas pusē.

Šīs savas domu, pārdomu lapiņas sāku pierakstīt sen. Jau tad, kad vēl nebija dzimusi mana meita, jau tad, kad dzīve sāka mest mežglus... Lai gan, gribas pajautāt pašai sev – kad tā man ir bijusi gluda? Pamazām, sāku vākt kopā noklīdušās pārdomu lapiņas un mēģināju tās salikt kopā.

Šeit teiktais viss būs patiesība. Mēģināšu atcerēties tos cilvēkus, kuri man palīdzēja un iemācīja saskatīt sauli un dzīves gaišās puses, tāpat kā tos, kuri mani gribēja iemīt zemē, kā zāli, kā nezāli, bet es – kā jau nezāle – spītīgi cēlu un cēlu augšā savu nomocīto un piesmiesto galvu. Reizēm pavīd doma, vai tik kāds nelabais netika piedēvis manai spītībai vēl lielāku spēku, kā ugunskuram – piemētot kāt jaunus zarus! Man ir teikuši: daudziem dzīve ir bijusi daudz smagāka. Jā, noteikti. Daudziem dzīve ir bijusi kā pasaka. Noteikti, ka tā arī. Bet mana dzīve ir bijusi tāda, kāda tā ir bijusi man – mana dzīve!

Apkārt pelēks miers un klusums. Tikai iekšējs uztraukums nedod miera. Kāpēc tā daudzās sirds? Kāpēc prāts negrib rimt?.

...Dzērvēs klie dz. Jau kuru dienu dzērvēs klie dz....Atvadas.... Dzīve pagāja, kā viena vēja plūsma. Bija?...Nebija? Skrandas, kaut kādas atmiņu paliekas... tās lido gaisā, domās. Lido garām... Kaut kas paliek atmiņā, kaut ko pārāk ātri aizpūš garām... Reizēm virpulis atnes atpakaļ kādu atmiņu kriptu un iemet sejā, tad domas atkal jūk un jūk, kā atvarā samestas lapas, laiku pa laikam atnesot kaut ko no sen bijušās pasaules... no sen dzīvotas dzīves. Manas dzīves. Vai patiešām – manas dzīves?

Reizēm pati vairs nevaru saprast, kur sapnis, kur īstenība, reizēm viss sajucis tādā kā miglā, kur viss saplūdis kopā. Šīs būs atmiņas par iekārtu, kura sakropļoja viena cilvēkbērna dzīvi, tāpat, kā daudzu citu dzīves, to cilvēku, kuri bija spiesti dzīvot tajā laikā un bez izvēles. Kuriem neļāva augt un attīstīties kopā ar visu pasauli. Piespieda eksistēt, dziedāt svešas dziesmas un mīlēt svešus dievus... Bet arī to es apzināšos tikai daudzus, daudzus gadus vēlāk.

Mūsu garīgi izvarotā un sakropļotā paaudze...

BĒRNĪBA

Bija piedzimis bērns, kuram dzīvē veltīgi būs cerēt uz radnieku, vai vispār uz jelkādu palīdzību. Smulgie un bālie Indriču sētas bērni, kuri izskatījās tāpat kā neauglīgajā zemē augušās puķes un zāle. Bāli, panīkuši...

Cilvēka mūžs, atskatoties uz to no dzīves beigām – šķiet īss mirklis, kas apstāties un kopumā nav nekas īpašs.

Bet tas ir jānodzīvo.

Mīti par paradīzi... par bezrūpīgo bērnību, kurā gribētu, bet nevar atgriezties pat tie, kuriem šī bezrūpība ir bijusi...

Kāds bija manas bērnības mīts?

Nekādas laimes vai viegluma sajūtas... Tikai atmiņu saplosītas lapiņas no tā laika, kad maza biju – līdzīgi kļavu lapām rudenī – tās krīt un krīt, sarkanas, dzeltenas un, dīvaini, pavisam bez krāsas... Satrakoļies vējš – laiku pa laikam, atnes kādu lapiņu, ar ierakstītu atmiņu tajā, un iemet dvēselē...

Bērnība mana

Pelēkā mākonī tīta.

Vai bija tur saule,

Vai padebess zila?

Bērnības sapņi

Bija tik lieli, kā

Laime – pēc karsta piena

Sauļas, maizītes pilnas.

Laime – tikai pēc viena

Māmiņas glāsta,

Un ilgas pēc drauga-

Maza suņuka smaida.

Bērnība – vietas nav tādas,

Kur atgriezties dvēselei manai.

Tikai meitene maza,

Raudot, skrien dziļi mežā...

Ko es atceros no savas bērnības?

Ļoti maz ko. Gandrīz neko. Dažas nojausmas tajās krītošajās kļavu lapās.... Pirmajos dzīves gados tiku iemesta laukos, tālajā Abrenes pusē. “Grēdiņās”, babiņas mājās. Tagad domāju, cik dīvaini, pat manas dzimtenes vairs nav. Abrenes novada vairs nav Latvijas kartē. Tagad tas pieder svešai tautai. Kāds iztirgoja manas tautas zemi?

Piedzimu gan es Rīgā. Uz turieni manu māti aizdzina apstākļi. Tas vienīgais apstāklis gan biju es, lai vectēvs dusmās nenosistu savu meitu ar visu “bandu bērnu”. Es, tas bandu bērns. Cik gan daudz nācās ciest apsmiekla skolā tās strīpiņas dēļ. Strīpiņa bija dzimšanas apliecībā, tēva vietā un tā mani pavadīja visu turpmāko mūžu.

Tos pašus pirmos sākuma gadus neatceros ļoti vāji. Atmiņas vairāk sāk aust tikai no Siguldas laikiem, kad māte, atkal dzīves un darba meklējumos, nonāca šajā jaukajā, mazajā pilsētiņā.

Nē. Nav tiesa. Kaut ko atceros arī pirms tā laika. Vai tikai sapņoju?

Vilciens

Braukšana ar vilcienu —viena no visspilgtākajām atmiņām no tiem tālajiem laikiem.

Tas bija vilciens, ar kuru mani katru gadu sūtīja no Siguldas, kur dzīvojām pēc Rīgas, uz laukiem pie babiņas. Uz Indriču ciemu. Sūtīja mani māte vasarās daudz kur un viskautkur – kur tik radi, vai pusradi, ņēma pretī. Bet braukšanu ar vilcienu naktīs vienai, pustumšā, svešu ļaužu pārpildītā vagonā – to nevarēju aizmirst. Tieši tā, mani sūtīja. Kā paciņu. Sarunāja ar vagona pavadoni, iesēdināja vilcienā, tad – vajadzīgajā pieturā modināja un izsēdināja laukā. Uz perona sagaidīja kāds tuvinieks.

Siguldā vilciens pienāca ap vienpadsmitiem vai divpadsmitiem vakarā. Galapunktā tas nonāca rītausmā. Sēdēja, vēl pusmiegā, pusnomodā, samiegoties bērns, lai gan gulēšana, sēžot uz sola maliņas, bija visai nosacīta. Vagonā stāvgrūdām bija pilns ar gulošņājošu, staigājošu, krācošu, gremojošu un dzerošu cilvēku figūrām, smakām un izgarojumiem... Pustumsa, puskrēsla... un, stūrītī, ierāvis piec-sešgadīgs mazs sīkaļa. Šausmās sastindzis, kā tāds baiļu pārņemts zaķis, laiku pa laikam, aizsnaužoties, laiku pa laikam, uztrūkstoties no kārtējā trokšņa. Un tā – visu, bez gala garo, nakti.

Atceros vilciena pienākšanas brīdi Siguldā. Pamalē, tur, kur Rīgas puse, tumsa kļuva gaišāka un gaišāka, tad parādījās divi mazi gaismas punktiņi, kas pamazām auga un auga līdz ar manām bailēm. Tad gaisma apžilbināja tā, ka acis bija cieši jo cieši jāaizžmiedz. Gaismai pieaugot, pieauga arī troksnis un milzu, milzu dūmu vāli vēlās pāri mazajai bērna pasaulei, kā no pūķa rīkles pasakās! Tie divi gaismas punkti biedēja un atgādināja tos, kurus mazās acis bija redzējušas kādā tālā bērnības naktī, babiņas mājā, aiz aizputinātā ziemas loga, aiz zedeņu sētas. Vilki – kāds sacīja, jāņem bise, jābiedē projām un jāiet uz kūti – jērus uzmanīt – kāda balss skanēja...

RIEBĪGĀ KLEITA

Vēl viena maza atmiņu skice, no tiem, vilcienā, uz laukiem braukšanas laikiem. Tā bija mana kleita, kuru neesmu aizmirsusi vēl līdz šim brīdim. Vai tādēļ, ka tā bija vienīgā? Vai tādēļ, ka tika uzvilktā tad, kad bija jābrauc un braukt es negribēju? Atceros, kā ienīdu šo braukšanu! Atceros, kā šo kleitu ienīdu. Tā bija strīpainā un kaut kāda auksta: balta strīpa ar sarkanām pumpām un sarkana strīpa ar baltām pumpām. Šūta un pāršūta, stiķēta, pagarināta un visādi mocīta, lai dabūtu mugurā gadiem ejot....briesmīgā bērnības kleita.

LAUKOS

Laukos viss pārmainījās. Tur bija nekontrolēta mežonēna brīvība, jo nevienam, cauru dienu darbos aizņemtajam, lielajam cilvēkam, nebija laika nodarboties ar to skuķi, ka tikai nemaisījās pa kājām. Bet maisījās gan, kur nu bez tā!

“Grēdiņas” atradās kalna galā. Tā bija maza, no balķiem būvēta ēka. Pagalms, šķūnis un kūtiņa. Babiņas mazais, ar klūgām iežogotais, puķu dārziņš ar neatņemamo, krāšņo fūrmaņprozi un dažām citām puķītēm.

Tālāk, lejā pletās aizaugušas ganības un linu mārkli, kuros mērcēja linus.

Melnā strīpa, kas ieplaku pāršķēla uz pusēm, bija dzelzceļa sliežu ceļš. Kā divas čūskas, tas spīdināja saulē savus spožos sānus. Laiku pa laikam pa to, šņākdama un krākdama, dūmu mutuļus pūzdama, aizbrāzās dzīvā čūska – vilciens. Tas bija tas pats „mans” vilciens. Sevišķi baisi bija tumsā, kad sānos mirguļoja mazi spoži punktiņi, kas mirdzēdami pazuda kaut kur tāluma. Tas bija biedējoši un vilinoši.

Lejā pletās pļavas un labības lauki. Lai nepītos lielajiem pa kājām, mani dzina līdz lielajiem bērniem uz ganiem.

Tur arī bija jauki.

Neviens tevi, cilvēk, netrenkāja, nevienam tu netraucēji... Varēji gulēt zālītē ar augšā saslietām kājām un vērot mākoņu gubas zilajās debesīs.

Ak, kas tik tur nedzīvoja! Visādi zvēri un briesmoņi un balti eņģeļi, kā babiņas grāmatā, kuru viņa ņēma svētdienās uz baznīcu.

Un, lielais prieks – linu mārkli! No sarkanā māla varēja veidot pīlītes, gotiņas un viskautko citu. Tad nolikt saulītē žāvēties. Kad izžuva, varēja taisīt pilis un visu ko, kas tik ienāca prātā!

Otrā pusē dzelzceļam, pļavas cēlās augstāk un augstāk, līdz apstājās pie citas mājas. Ar tām mani ļoti biedēja. Ja neklausīsi, tad tevi aizvedīs tur, pie tās raganas. Un, tās raganas, dēls esot bijis mans tēvs.

Vēlāk uzzināju, ka mājas saucās „Upmalas”. Dīvaini, domāju, vai tā var saukt raganu mājas? Varbūt tās raganas tikai izliekas labas un, tāpēc, mājas nosauc labos vārdos, lai ievilinātu kādu mazu bērnu vai, piemēram, manu māti... Jo, kā gan citādi es būtu radusies? Tā prātoju nedaudz vēlāk.

Annele, mana māte, ar Oti – bagāto „Upmalu” mantinieku, bija pazīstami kopš bērnības kopā govīs ganīdami, bet samīlējās vēlāk, arī kopā uz zaļumballēm skraidīdami. Paslepus, jo vecāki neļāva. Kādas tur balles! Agrā rīta gaismā govīs jāslauc!

“Upmalās”, tāpat kā “Grēdiņās”, dzīvoja tie paši zemnieki, saimnieki savās mājās. Kārtīgais, taupīgais „Upmalu” saimnieks ar diviem bērniem, dzīvoja pārticīgi, pat bagāti. Turpretī „Grēdiņu” saimnieku tuvā un tālā apkaimē sauca par „pagasta staiguli”... meitu ģēģeri un kā tik vēl ne... Visu naudu notrieca krogā, bet mājās daudzie bērni un mūžīgais trūkums...

Negribēja bagātais saimnieks savam dēlam tādu sievu – no nabagiem, nu – negribēja un viss... bet, izrādās, ka es – tas grēka bērns – jau sevi biju pieteikusi šai pasaulei...

Tāda dīvaina sakritība – vectēvs, katram savam bērnam piedzimstot, iestādīja pa ābelei.

Gadā, kad piedzimu es, manas mātes ābelei pieauga atvase... Vecāmāte, kā nojauzdama, nošūpoja galvu, neko nesakot, tikai smagi nopūtās.

AMIS UN ZIRGI

Kad dzīvoju „Grēdiņās”, manās labākajās atmiņās palicis suns Amis. Drausmīgākajās atmiņās – vectēva garie jātnieka zābaki un, no ādas sloksnēm pītā, zirga pātaga, kuras cirtienus reizēm dzirdu joprojām. Nu jau tie vairāk jūtami dvēselē.

Kad vectēvs pārradās mājās, tad mana vieta bija virtuvē zem galda, kuram garām staigāja briesmīgie zābaki, gar tiem, vectēva rokas vadīta, locījās pātaga. Švīks – pātaga gar zābaku, švīks – pātaga pa grīdu... Un – nedod Dievs, bija patrāpīties kādam pa rokai, pātaga nešķiroja....

Brīžos, kad mazais, sīkais meitēns nekur nebija atrodams, tad visiem bija skaidrs, kur viņu meklēt – Amja būdā. Tas bija liels melnbalts vilks – nikns ķēdes suns, kuram neviens pieaugušais, bez vajadzības, pat netuvojās. Bet skuķēns katru maizes gabaliņu, ko izdevās sadabūt, iedrupināja blodiņā ar pienu un stiepa sunim. Pateicībā, dzīvnieks ļāva meitēnam meklēt glābiņu savā būdā un nevienu nelaida klāt. Ja pieaugušajiem vajadzēja dabūt bērnu laukā, tad bija jāsauc, kamēr pamodināja, un skuķēns pats izrāpoja laukā.

Vēl kāda bez gala skaista lapiņa, balta un skaidra, iekrita klēpī.

Tas gan jau no vēlākajām atmiņām par šiem laukos braukšanas laikiem, kad man bija gadu divpadsmit, varbūt.

Siena pļaušanas, žāvēšanas un mājās vešanas laiks.

Tas bija tik ļoti svarīgs lauku cilvēkam, ka pie darba tika likti visi, kas vien daudz maz kustējās.

Arī es. Un ar lielāko prieku atceros šo laiku, jo tiku likta pie siena vešanas darbiem.

Kas mani to iemācīja – neatceros, bet es mācēju apseglot zirgu. Gan kāds pieaugušais uzraudzīja. Tad tika pielikti rati un uz tiem uzlikts papildus rāmis, lai vairāk varētu uzkraut. Tie kļuva par siena vedamiem ratiem. Un sākās lielais piedzīvojums – aizbraukt uz pļavu, kurā rosījās pieaugušie, steidzīgi grābjot sienu kamēr neuznāk lietūs. Man tika ar dakšām padotas siena čupas un man tās vajadzēja vienmērīgi izkārtot pa visiem ratiem tā, lai kur nerastos pārsvars un vezums neapgāztos. Un es to mācēju!

Kad vezums bija jau tik liels, ka sāka zvāloties, kāds uzsauca – pietiek, tad man tika pamesti groži un tagad – tagad es, sēžot šī kalna galā mēģināju aizkļūt līdz pagalmam. Tas nebija nemaz tik vienkārši, jo lauki jau nebija gludi un jātiek pāri grāvmalām un tālāk pa izdangāto ceļu veiksmīgi jānokļūst pagalmā. Ne reizi netiku apgāzusies. Lielie uzslavēja – ir gan gan skuķim dūša!

Vai tā sākās mana lielā un nebeidzamā mīlestība pret dzīvniekiem? Visiem dzīvniekiem.

Eipacelis

Ilgu laiku mana mazā bērna prātu aizņēma „eipacelis”.

Mana bērnība, kā lupatu deķis, šasūstīta no krāsainām linu lupatiņu skrandiņām —raibām, rūtainām, puķainām – spožu zīda lupatiņu tur neatrast.

Viena tāda skrandiņa, atlidojusi no tās tālās pagājības, negrib un negrib laist mani vaļā. Tā plivinās ap mani, manās domās, rausta un kņudina, un prasās pasaulē.

Un tas bija tā:

Atceros – tikko atvests no Rīgas, tāds mazs bērna gabaliņš, stāvu es kūtiņas durvīs. Tāds knauķa skuķēns – gadi pieci, varbūt, seši... pārbijies no visa, steberē vecaimātei pa pēdām, ieķēries brunču stērbelē, un lūr uz visiem caur pieri ar nodurtu galvu, kā tāds pērnā gada bullēns. Un tā – stāvu kūtiņas durvīs un klausos, jo redzēt jau neko nevar, kūtiņā tāda kā puskrēsla, pustumsa...

Iekšā kaut kas mauro un bauro, blēj un kladzina visādās balsīs. Vecāmāte, kas arī babiņa, apsēdusies uz zema ķebliša un slauc nešpetno Raibaļu. Jaunā gotiņa tāpat – lūr, neuzticīgi uz visu pasauli. Un dīdās, gatava apgāzt babiņu ar visu slauktuvi turpat siltajos mēslos.

Ieraudzījusi mani, Raibaļa kļūst vēl tramīgāka. Babiņa met man ar roku un sauc: «Ei pa celi! Ei pa celi!»

Es stāvu kā stāvējusi, kā tāds sālsstabs un punktierēju: – nez’kas tas tāds eipacelis ir, un kas man būtu jādara. Te kāda roka saņem mani aiz pleca un pabīda malā, aiz kūtsdurvīm.

Apsēžos sausajos salmos, bet neliek un neliek mani mierā tas eipacelis...

Vakarā, jau gultā aiz babiņas siltās muguras gulēdama, paprasīju – kas tad tas bija, tas “eipacelis”... Atskanēja skaļi, pavisam ne gulētiešanas, smiekli.

Tā arī neuzzinājusi neko, ar Eipaceli pagalvī aizmiglu.

Pēc tam vēl ilgi radiņi smējās par mazo meitēnu, kuru babiņa sūtīja —ej pa ceļu, ej pa ceļu – un kurš nezināja, ko ar to iesākt.

Babiņa

Babiņa bija gaišākais, mazo dienu, tēls manās atmiņās. Labdabīgs, cik vien iespējams būt cilvēka bērnam. No pašiem, pašiem matu galiņiem, līdz pat sastrādāto, raupjo pēdu iegrauztajām rētām – viens vienīgs labestības iemiesojums.

Bet bija baismīgais stāsts, ko atceros no stāstiem par vecmāti.

Babiņa, tas ir Paulīne, Paulīne Bizūns vai – Paulīte. Sīka, maza, jaunībā —dikti smuka meita. Pirmā dziedātāja un dancotāja visos saietos.

Vēl atceros, kā babiņa stāstīja par savu māti, kurai bija tik neparasts vārds – Salamona. Tas esot no Bībeles, man teica. Salamona Medne. Tas vārds no mazās, melnās grāmatiņas Bībeles, kuru babiņa svētdienās ņēma līdzī uz baznīcu. Viņai arī esot bijuši deviņi brāļi un māsas. Pēc kāzām vecvecmāte kļuva par Bizūni un piedzima Paulīne.

Cik vien atceros, visā šajā dzimtā, nu pilnīgi visi, bija tie „ar lielajām rīklēm” – ne tos pārblaut, ne pārdziedāt un visi spēlēja kādu mūzikas instrumentu – kas nu kuram bija pieejams. No tā ienāca prāta doma – kad diriģents Haralds Mednis, Piebalgas pusē, kas arī vecvecmātes izcelsmes puse, uzlika savai dzimtai pieminēkli, tad es nodomāju, iespējams, ka esam vienu radu.

Kādā baznīcas ejamajā reizē, brašulis un meitu mīlētājs Nikolajs bija ieraudzījis, iemīlējis un vedis pie altāra Paulīni.

Tikai neviens jau Paulītei netika pasacījis, ka mācītāja māsai esot sadzīvots bērns ar Nikolaju. Ka esot solījis to meitu precēt, ka pametis... nu – vis’ kaut ko tautā runāja....bet neviens neko nebija pasacījis Paulīnei. Laulību dienā baznīcā esot ieskrējusi satrakojusies meita....kliegusi, lādējusies, nolādējusi....ko tik vēl ne....Esot savākta un aizvesta, bet.... Lāsts” līdz septītajai paaudzei” tika izskanējis baznīcas velvēs....

NEDIENAS

No tās reizes, it kā, esot sākušās nelaimes visā dzimtā. Tā čukstēja sveši, tā sačukstējās radi....Paulīnei bērni dzima un mira, dzima un mira....no visiem izdzīvoja deviņi. Mana māte bija vecākā un pirmais izdzīvojušais bērns. Tā arī pašās beigās visa dzimta pabira, kā zirņi no glāzes.....neturējās kopā, visas ģimenes juka... radi atsvešinājās... Iesākumā vēl aicināja uz bērēm, bet vairs ne uz kāzām, ne kristībām.... Bet tas jau būs daudz vēlāk.

Pēc daudziem gadiem jautāju kādam mācītājam – vai tad iespējams baznīcā nolādēt – uzlikt dzimtai lāstu!? Skumji mācītājs nopūtās: – Jā, ir iespējams gan. Tas bija dienā, kad glabājām brāli. Ar brāli Jāni mēs, reizēm, tikām runājuši par šo tematu – kad viņa dzīvē, kad manā dzīvē, viss juka un bruka, viss tinās mezglos un nevarēja saprast – kur sākums, kur beigas....

Babiņa tekāja un tekāja – gan dziedādama, gan raudādama – kā skudriņa aprūpēdama visu un visus. Babiņa nesacīja neko.

Vectēvs gan saņēma smagu sodu, par saviem ne – darbiem. Reiz, kunga prātā, braucot no darba mājas, sēdēdams savā līnijdroškā —aizmiga un nosala. Zirdziņš attecēja mājas, nostājās pie lieveņa un lielajā salā gaidīja, kamēr kāds iznāks saņemt...

Vectēvs bija ierēdnis Vecumu stacijā un, tajā tāltālajā laikā tas skaitījās smalks amats. Būtu varējuši dzīvot pārtībā, taču – tās krogu iešanas un tās krogus meitas – paņēma, ja nu ne visu, tad lielu daļu algas gan. Babiņa vilka dzīvību sev un bērniem, kā nu mācēja – sēja, pļāva, gotiņas turēja....

Kāzās, kristībās un citos radu godos – tāpat, kā aizvien, bija pirmā dziedātāja.

Par ģimenes lāstu daudz tika klusi čukstēts radu vidū, skaļi neviens to neuzdrošinājās sacīt, baidījās pat pieminēt.

Ko vēl atceros par babiņu? Neko daudz. Babiņa piedzima kā Paulīne Bizūns. Vai lietuviešu asiņu piejaukums? Savukārt, viņai apprecoties ar Nikolaju Koko (a) revīču, palika šis uzvārds, kurš

man tik ļoti nepatika. Tātad, es biju Dzintra Regīna Koko (a) revīča. Šo uzvārdu rakstīja, kā kuram labāk patika, ar “a” vai “o” burtu. Kādēļ man divi vārdi? Nedomājot, māte ielika Regīnu vārdā. Bet, viena no mātes māsām, bija Regīna, lai nejauktu abas, tika dots otrs vārds – Dzintra.

Kad vajadzēja saņemt pasi, pēc krievu laika likumiem, nedrīkstēja cilvēkam būt divu vārdu. Ar sarkanu svītru tika svītrots kristītais vārds – Regīna. To atguvu tikai pēc daudziem gadu desmitiem, kad atkal valstī mainījās likumi.

LEĢENDA PAR “TO” OTI

Tieši tā – “tas” Otis. Citādi viņu mūsmājās nesauca. Kā jau laukos, tika rīkoti lieli godi, saiešanas un zaļumballes par godu apkūlībām, apsējībām vai kādam citam tik pat svarīgam notikumam. Citu izpriecu lauku ļaudīm nebija. Nu, kāzas, bēres, kristības, tas jau pats par sevi.

Annele ar Oti zināja viens otru no bērnības, tak jau tālo kaimiņu bērni, bet sāka saieties (tā sauca satikšanos) no kādas zaļumballes. Lielā mīlestība, abiem —pirmā, nu gāja vaļā, kā pavasara palu ūdeņi – bez prāta un domāšanas. Tagad varu pasmieties – tāpēc jau es esmu tāda – bez prāta un domāšanas.

Ota tēvs un māte nepieļāva nekādu pretī runāšanu, bija noskatīta dēlam bagāta kaimiņa meita – un viss tur! Ak, dēls runās pretī!?

Ak – tu uzdrošināsies nepaklausīt, nepakļauties!? Tad nu redzēsi vellu! Tad ej karot— un nodeva vienīgo dēlu vāciešiem leģionā, kur gan viņš nepaguva karot, jo – izbēga un slēpās babiņas mājās, pie manas mātes, siena šķūnī. Laukos grūti ko noslēpt no kaimiņu acīm, to uzzināja arī Ota vecāki. Naid pret manu māti, naid uz dēlu par nepaklausību, bija tik liels, ka – vecāki uzrādīja savu vienīgo dēlu, kā dezertieri, vāciešiem. Tālāk – koncentrācijas nometne. Un vēl tālāk, krievu armijas atbrīvošana no nometnes...bet, kā bijušo vācu armijā iesaukto, izsūtīja uz Sibīriju.

Stāstu un nostāstu no šīs sērijas par tēvu bija bez gala daudz un dažādu, no kuriem neatceros gandrīz neko. Pieņemu to, ko izdevās saklausīt un atcerēties.

Te beidzās stāsts par manu tēvu, sākās mans – beztēva ceļš šajā pasaulē.

Mūsu katra būris veidojas jau agrā bērnībā. Tā saka.

To, cik patiesībā smagas sekas visā manā turpmākajā dzīvē būs atstājis šis mans dzīves periods, to es nevarēju zināt.

STARP BĒRNĪBU UN SKOLAS GADIEM

ATBRĪVOTĀJU IELAS DZĪVE

Juku jukām krīt, plosās un tiek aizpūstas no manu atmiņu koka notrauktās lapu paliekas...

Mani pirmie Siguldas dzīves gadi pagāja Atbrīvotāju ielā 15.

Mīļo tētiņ...

“Mīļo, tētiņ”, draudzenīte Inta sacīja – “gribu krāsainās konfektītes...”.

Vaļēju muti skatījos. Kā tā var teikt uz to milzīgo, ūsaino onkuli, es nošausminājos..... Bet, kad arī mani uzciņāja ar brīnum saldajiem, mazajiem zirnīšiem, kas tik patīkami viļājās pa muti tā, ka bail bija kādu norīt, nodomāju: varbūt, visi onkuļi nav vienādi. Ir arī tādi, kas nekaujas. Ir tādi, kas pērk zirnīšus...

Tai meitenei, laikam, onkulis nebija onkulis, bet bija tēvs. Bet, kas tas ir „īstais tēvs”? Vai tas, kas vienmēr ir kopā ar draudzeni, viņas mammu, māsām un brāli? Tas, kas nekad neiet projām? Tas, kas nes mājās naudiņu? Pārāk daudz bija jautājumu manai mazajai galvai. Un nevienas atbildes. Kā vienmēr.

To atcerējos, kad biju jau „liela» un gāju pirmajā klasē, kad stāvēju klases priekšā, kaktā, kur skolotāja bija mani nolikusi. Nesapratu – kāpēc....

Skolotāja bija bērniem likusi pastāstīt par saviem tētiem. Bērni stāstīja – cik liels, labs ir tētis, visu pērk, nemaz nerājas – nu, vienīgi mazliet, kad kāds lielāks nedarbs pastrādāts. Palīdz mammai, paskaidro nesaprotamos skolas mājas darbus...

Bet kad pajautāja man, tad es knibināju kleitiņas malu un klusēju. Es nezināju, ko lai saku. Man to tētu bija daudz, par kuru lai stāsta? Vai tēti bija tie svešie onkuļi, kuri laiku pa laikam apmetās mūsu mazajā dzīvoklītī? Kuriem es tikai maisījos pa kājām un kuri man nekad nepirka krāsainos zirnīšus...

Briesmīgi gan bija tie onkuļi. Varbūt, tikai mani «tēti» dzēra un kāvās? Māte raudāja, kad viņi dzēra un skandalējās....Kad kāds tēvs – onkulis aizgāja, tad māte atkal raudāja.

Tad bija cits onkulis – tēvs, kurus gan es nekad tā nesaucu. Par to vienmēr dabūju kāvienu no mātes. Vienu reizi atceros – stipri gan dabūju. Sēdēju istabas vidū uz grīdas. Spītīgi klusēju, cieši sakniebusi lūpas, lai neblāutu. Māte mani sita ilgi un lika sacīt: «tēvs», kamēr aiz sāpēm jutu, kā sāka tecēt gar kājām silta straumīte. Tik un tā nesaucu to klibo veci par tēvu. Tik un tā!

Pēc tam, radu saietos, māte ilgi smējās un visiem stāstīja par to spītīgo skuķi, kurš sēdēja peļķē, kamēr, vienreiz, kāds radnieks kaut ko viņai tik ļoti uzkliedza, ka no tās reizes māte vairs šo gadījumu nepieminēja. Vai aizmirsta? Es gan nē.

Es nevarēju un nevarēju saprast, par ko viņa mani – tā....

Un tagad – skolotāja – par ko mani – tā....

Svētku skicīte

Torīt ieskrēju pie kaimiņu Intas un – apstājos! Ko tādu nebiju ne redzējusi, ne dzirdējusi...un – kur gan es būtu varējusi redzēt tādus brīnumus...

Inta gulēja gultiņā un smaidīja. Bet tā gultiņa! Tā gultiņa bija apspraudīta ar puķītēm! Ar visām tām puķītēm, kuras auga pļavās aiz mājām.

«Celies nu, Intiņ!», teica viņas mamma un aicināja dzert tēju. Ieraudzījusi manu pārsteigto ģīmīti, viņa sacīja: „Intai šodien dzimšanas diena!»

Mēs dzērām tēju un ēdām pankūkas. To, ka tēja bez cukura un pankūkas plānas – to jau mēs nemanījām...Mēs svinējām SVETKUS!

Mūsmājās tādu nekad nebija. Man, laikam, arī nebija dzimšanas dienas, tā nodomāju. Bet nebija arī nekādu tur jubileju, ne Ziemassvētku, ne Jaunā gada. Bija iedzeršanas. Jābrauc pie onkuļa Daniēla (tas – mātes brālis), vai pie tantes Monikas (mātes māsa) – tur būs kaut kāda dzeršana... Tusiņš, tagad tā sacītu.

Ar Jaunā gada svinēšanu pirmo reizi sastapos tikai skolas laikā. Tas – pirmajā skolas gadā. Bija liela egle, izsniedza katram bērnam pa dāvanu paciņai. Kā es gaidīju šīs paciņas! Tur iekšā bija viens mandarīns – tas bija kaut kas īpašs un neparasts. Neredzēts! Tur bija cepumu paciņa un konfektītes – tādas, ar bārkstīm un pat viena īpaši garda – saucās šokolāde. Neko tādu, nekad iepriekš nebiju saņēmusi.

Bet dzimšanas un vārda dienas? Par tām es uzzināju, iepazinu un sāku svinēt tikai tad, kad jau mācījos vakara vidusskolā. Klases biedri svinēja.

Cita skicīte

Tāds, nu pavisam neaudzināts, noskrandis, ielas krancītis biju. Dzīvoju savā vaļā un mācīja mani ielas dzīve, pareizāk – cilvēki, kuri gadījās ceļā. Iesprostota uz 24 stundām mazajā dzīvoklītī, kad māte aizbrauca uz Rīgu darbos. Strādāja viņa “uz dzelzceļa”. Kad ārā bija vasara, es meklēju izeju no sprostas, kā tāds dzīvnieciņš, un to atradu.

Ja labi padomā, šī īpašība, meklēt izeju, man ir bijusi, acīm redzot, iedzimta. Cik vien sevi atceros, vienmēr esmu nospraudusi mērķi un uz to gājusi, neskatoties ne uz citu cilvēku neticību, atrunāšanu vai izsmieklu. Kas tas bija – neatlaidība vai spīts? Vai viss kopā?

Mūsu māja atradās netālu no stacijas. Ziemas naktīs, es mēdzu iziet tumsā un doties turp – māti sagaidīt pārbraucam no darba, no Rīgas. Tas varēja būt ap 10—11 vakarā. Kā es zināju laiku? Vai nojautu, vai jau pazinu pulksteni? Neatceros. Tikai skolā gan tad vēl negāju.

To atminos, ka ziemas mētelīša man nebija. To vienmēr lūdzos no Ņinas. Labi, ja ceļā negadījās viņas māte, kura, ieraugot mani, kļiedza: “Položi na mesto paļto!” Bet es, galvu ierāvusi kārnajos pleciņos, stāvēju nekustīgi, kamēr briesmas aizgāja tālāk un tad, cik spēka, bailēs drebot, skrēju uz staciju.

Gadījās arī brīnumi. Redzēju kaimiņu krievu meitenei Ariadnai lelli – princesi, kurai bail bija pat pieskarties un man to arī neviens nebūtu ļāvis. Ariadnas tēvs – krievu virsnieks, esot atvedis no citām zemēm. Viņas ar māti te dzīvoja arī tikai vasarās. Atpūtnieces.

Puišēliem bija pa kādai mašīnītei vai pa kokā izdrāztam zaldātiņam....man – nekā. Nekad, nevienas rotaļietas, nevienas lellītes. Kā es par tām sapņoju!

Toties, draudzenes Intas lielā māsa Maiga mums taisīja savas lelles. Tās gan bija tikai leļļu galviņas, vai vēl pareizāk – ja mēs ļoti, ļoti lūdzām, Maiga uz baltajām, izlietotajām olu čaumalām prata uzzīmēt tik skaistas sejiņas, kādas es, savu mazo mūžu, nebiju redzējusi. Tās tad arī bija mūsu princeses.

Ņinka

Atradu iespēju uzrāpties uz virtuves galda, atvērt mazo mansarda lodziņu, uzrāpties uz slīpā jumta. Tad – nošļūkt pa to līdz blakus dzīvokļa verandas logiem, kuriem bija lielas dzegas, tādas, ka turoties pie loga rāmjiem, un, uzmanīgi liekot pēdu pie pēdas, varēja iekļūt kaimiņu Ņinkas dzīvoklī, bet no tā – ārā! Brīvībā! Joņošana pa pļavām un dārziem... Ja palika pavisam slikti no bada, tad varēja, pa kluso, ielīst kādā dārzā un noraut kādu gurķi, kādu ābolu vai burkānu... Varēja dauzīties ar kaimiņu bērniem, ar to pašu Ņinku un viņas pieciem brāļiem un māsām, uz nebēdu.

Ņinas māte, kopā ar krievu armiju, bija ieklīdusi šeit un, kā daudzbērnu mātei, viņai tika iedots šis dzīvoklis. Nelielā privātmāja bija sadalīta dzīvokļos, tās īpašnieki esot palikuši Sibīrijā. Pirmo reizi dzirdēju šo vārdu, kuru visi, nezin' kāpēc, izrunāja čukstus. Arī šī ģimene dzīvoja pusbadā un ēda to pašu—neko, bet dalījās arī ar mani rupjās maizes gabaliņā, iemērcētā eļļā, apkaisītā ar sāli. Viņu tēvs bija palicis karā. Mans mazais prāts netika galā ar domu par to, kā tā – vieni bija palikuši kaut kādā Sibīrijā, lai gan māja tukša stāvēja tepat. Citi – palikuši karā, bet bērni te, vieni ar mammu.

Mana problēma bija – kā tikt atpakaļ iekšā dzīvoklī. Lai gan, arī par to nebija bēdu – gan kāds atradīs – vai nu zem ogu krūma, vai puķu dobē, vai pie kāda kaimiņa....

Gadījās skumji brīži, kad apsmēja, kad meta ar akmeņiem, kad dzina projām....bet, kā jau tāds kucēns, kas cilvēkos saskatīja tikai draugus – arī es luncināju asti un, pēc notrauktās asaras – atkal skrēju līdz baram, neņemot neko ļaunā.

Sētā auga vecs ķiršu koks ar resnu, zemu noliekušos zaru, kuru mēs, bērni, izmantojām, lai sacenstos, kurš mācēs apmest kūleni ap to. Roķeles zaru jau bija nopulējušas gluži spožu un grūti bija to saturēt mazajās plaukstās, bet —ne jau nu es būšu tā bailīgā....drosmīgi ieķēros zarā un metu kūleni! Atskanēja skaļi smiekli, izsmiekls, bļausana un ķērķšana....par ko gan – kūlenis man, taču, bija izdevies – vai nebija... Bet nebija biksīšu, biju parādījusi bērniem savu pliko dupsī. Asāks par kāvienu bija izsmiekls... jānolien zirņu dobē, jāizraud sāpe – ne jau pirmo reizi....

BLITES KUNDZE

Vēl viena no siltākajām, mana Siguldas perioda, atmiņām ir – Blites kundze. Atmiņā tikai gaišs tēls un balta māja, kas smaržoja pēc balta, silta piena. Nevienu apkārtnē nesauca par kundzi, visi bija biedri, radi vai draugi. Bet viņa – nē! Viņa bija Blites kundze. Nesapratu, kāpēc. Nevienam nejautāju un neviens par to tāpat nebūtu runājis. Dzirdēju tikai tāds nesaprotamus vārdus, kā “represētā”, izsūtītā, atņemtā māja... Visi tikai čukstēja un čukstēja. Tas, laikam, bija “briesmīgo noslēpumu” laiks, par kuriem es vēl nezināju gluži neko un uzzināju tikai maz pamazām – laikam ejot.

Blites kundzes māja atradās tajā pašā Atbrīvotāju ielā. Tagad viņai piederēja tikai mazs, dzīvoklītis otrajā stāvā. Uz to veda baltas kāpnes. Arī durvis un virtuvīte bija baltas. Kaut ko tādu nebiju redzējusi. Vienmēr bija tik laipna pret mani, aicināja augšā un cienāja ar karstu pienu no pienbaltām krūzītēm. Krūzītes bija tādas kā savītas, kā sapītas un tām cauri spīdēja gaisma... Jau pieaugušajā dzīvē, neesmu nekad tās aizmirsusi, mans skaistuma un mājīguma etalons daudzus gadus bija šīs baltās, savītās krūzītes un karsts piens. Vārītā piena smarža atnāk pie manis, katreiz, kad atceros Blites kundzi un bērnību.

To īpašo mīlestību, laipnību, iecietību pret mani – tādu ielas bērnu...nevarēju izskaidrot... bet es vienmēr būšu pateicīga tev, par šīm atmiņām, Baltā Blites kundze!

Pirmā LELLE UN PIRMĀ GRĀMATA

Tajā vasarā, pirmsskolas vasarā, kad man jau bija septiņi gadi, es saņēmu divas dāvanas. Pirmās, savā mūžā. Atmiņās, man tās ir līdzās joprojām. Māte uzdāvināja pirmo, un vienīgo, lelli un, pirmo un vienīgo, grāmatu!

Lelle! Tā šķita skaistāka pat par Ariadnes princesi, kaut gan kaimiņiene nīgri savieba ģimīti un sacīja: lupatu lelle! Nu, un tad, ka lupatu! Toties skaista! Toties – mana! Es nosaucu to par Smaidu. Smaidai, galviņa ar četriem caurumiņiem, bija piešūta pie rozā auduma rumpīša, toties – ai, kādas bizes viņai bija! Zelta! Divas sapītas pīnes ar sārtām lentām un mugurā – latviešu tautas tērps. Galvā kronis! Teicu, ja man reiz būs meita – viņai vārds būs tikai un vienīgi —Smaida.

Ak, bērniņa!

Un grāmata! Piespiedu pie krūtīm un cieši turēju! Naktīs liku zem spilvena! Tā saucās „Nezinīša piedzīvojumi”. Mana pirmā grāmata, kurai katra lapiņa bija vai „apsūkata”, tas ir – zināma no galvas. Kas par bildēm tajā bija!!!!

Cik liela sāpe bija tad – kad iznāca grāmatiņas otrā daļa

«Nezinītis Saules pilsetā», to vairs man nenopirka, lai kā lūdzos! Izlasīju skolas bibliotēkā, bet nopirku tad, kad jau biju liela. Vienkārši – nopirku. Manas bērniņas grāmata.

Kad mamma, laiku pa laikam, taisījās uz balli, tad tas bija pavisam briesmīgi! To nevarēja zināt, to varēja nojaust. Visu dienu noslēpumaini čuksti ar kaimiņieni, paslepus skatieni manā virzienā, vai nedzirdēju.... Daudz ko nedzirdēju, vēl mazāk ko sapratu, bet – nojautu gan....gaisā vēdīja nepatikšanas. Apsolījusi man, ka nekur neies, māte apgūlās blakus, lai tad, kad aizmiegu – aizlavītos projām. Pamodusies nakts vidū, biju atkal viena. Tumšā, aukstā istabā – viena.

BĒRNUDĀRZĀ

Tā jau nebija, ka māte mani nebūtu gribējusi atdot kādā audzināšanas iestādē. Bija tādi bērnu dārziņi, kuros varēja nodot bērnu uz veselu nedēļu, lai mātes varētu brīvi celt padomju iekārtu. Tās bija tādas kā bērnu audzināšanas iestādes, kur baroja, guldīja un cēla augšā pēc signāla...kur apkārt bija svešas dusmīgas tantes un kauslīgi bērni, kas visu centās atņemt... tur bija visiem reizē jāceļās, jāguļas, jāēd un jāspēlējas – gribi to vai nē.

Mani, tikko no laukiem atvestu mežonēnu, kurš baidījās no visa un visiem —nebija iespējams noturēt svešajā vietā. Es plēsos, skrāpējos un neklausīju. Sigulda tagad ir kļuvusi par skaistu kūrorta pilsētu, bet tad – tā bija maza lauku pilsētiņa, iespiesta starp Gaujas senleju un dzelzceļa sliedēm. Vienā pilsētiņas galā bija bērnu dārzs, bet otrā – mūsu mājas un pa vidu – stacija. Tiklīdz audzinātāja nemanīja, tā tas mežonīgais skuķis, pa caurumu sētā un – projām bija.

Cilvēki esot stāstījuši redzam – maza knīpa iet viena pa dzelzceļa sliedēm.... Un, ja nu vilciens.... Bet, cita ceļa uz mājām tā knīpa nemaz nezināja.

Reiz, audzinātājas mani tika noķērušas un par sodu, iespundējušas tumšajā patrepē pie spaiņiem, slotām, tarakāniem, zirnekļiem un visādas drazas. Kad māte atnāca man pakaļ, tad ieraudzīja zili zaļu noziestu bērnu no galvas līdz kājām. Audzinātājas kļiedza: tas bērns ir traks, viņam ir kašķis! Bet bērnam, uz visa sīkā ķermenīša, bija parādījušies izsitumi – uz nervu pamata, no pārbīļa. Aukles tika noziedušas sarkanos izsitumus ar briljantzaļo ziedi.

Beidzās mans bērnudārzs un sākās nosacītā brīvība. Daļējā ieslodzījumā uz 24 stundām (mātes darba laiks), bet tā bija mana brīvība.

Tā turpinājās līdz skolā iešanas laikam.

SKOLAS GADI

UZ SKOLU

Kad sākas skolas gadi, tad jau dzīvojām citā dzīvoklītī turpat netālu, Siguldā— tikai Krišjāņa Barona ielā 15. Tas atradās pirmajā stāvā un bija nedaudz lielāks un plašāks ar milzum lielu maijrozīšu krūmu pie logiem. Tās —manas mīļās puķes vēl joprojām.

Lai gan, nekas cits jau manā mājās dzīvē nemainījās. Klāt tikai nāca pienākums. Tas bija tas, kas jāpilda.

Es ļoti mīlēju skolu. Skola – tās bija brīnumaini smaržojošas grāmatiņas, jaunas burtnīcas... un – pats, pats galvenais: jauna kleitiņa ar vienu melnu priekšautiņu ikdienai un otru baltu —svētku reizēm. Jā, un divas baltas apkaklītes, kuras vajadzēja pārmaiņus – te vienu, te otru mazgāt, gludināt un piešūt kleitiņai, ko sauca par – skolas formu.

Man nebija citu kleitiņu. Vienmēr kaut ko svešu, pāršutu un cik necik pielāgotu, nonēsāju. Bet skolas kleita bija jauna! Tai bija tik īpatnēja, tik īpaša jauna smarža, ka elpa aizrāvās.

Skolotāja mani stādīja kā paraugu visai klasei: skatieties, lūk, Dzintrai – katru dienu izgludināts priekšautiņš un tīra krādziņa. Bet man jau nebija citu drēbīšu, ko mīlēt. Es rūpējos par to vienu, kas bija. Tagad domāju, cik gan labi, ka tajā tālajā laikā, bija obligātas skolas formas, jo – ko gan es būtu vilkusi, ja tā nebūtu? Vai tantes raibos, pāršutos brunčus? Un ko būtu sacījuši klases biedri? Nu, jā... apsmējuši, kā parasti.

Līdz septiņu gadu vecumam nebiju izlasījusi nevienu grāmatiņu. Neatceros, vai vispār mājā bija kāda. Neatceros nevienu pasaku vai šūpuļa dziesmu. Man tādu nebija. Neviena, nekad man netika stāstījis pasakas vai dziedājis šūpļa dziesmas. Ka kas tāds pastāv, uzzināju tikai jau skolas laikā, no citiem bērniem. Viņiem mammas vai vecmammās esot stāstījušas brīnumainas pasakas par prinčiem un princesēm...

Toties atceros, ka pie sienas mums karājās mazs, melns aparātiņš, kurš nekad netika izslēgts un tas saucās: radio translācijas aparāts. Tā bija vienīgā mana saikne ar pasauli. Ar to pasauli, kas aiz loga, kad māte aizbrauca uz Rīgu darbā un es paliku viena, joprojām, uz veselu diennakti. Tāds darbs bija viņai – «uz dzelzceļa» Rīgas stacijā.

Vēlāk, kad jau gāju skolā, audzinātāja reiz pajautāja: – “Ko tad tu, bērniņ, ēd, kad tik ilgi paliec viena?” “Nu, uzvāru zupu”, atbildēju. „Un, kā tad tu to vāri?” -painterēsējās skolotāja? Drosmīgi un pārliecināti, ka pareizi, sāku stāstīt: “Vispirms, nomizoju un sagriežu kartupelišus un ieberu tos ūdenī. Kad kartupeliši gandrīz gatavi, tad ieberu tur gaļas gabaliņus”... Tā bija mana audzinātāja un pirmā angļu valodas skolotāja Riekstiņa, kuru arī vēl aizvien atceros ar sirds siltumu.

Skolotāja ilgi esot bijusi šokā. Laikam jau, tika saukta uz skolu māte, jo – kā gan citādi es, un lielais radu bars, to būtu uzzinājuši. Bet no tā jau nekas netika mainījies.

translācijas aparāts

Taču līdz tai skolā iešanai, kā jau teicu, mans vienīgais sabiedrotais un sakars ar citādo pasauli bija šis mazais aparātiņš, kurš karājās pie sienas, kuru es gan mīlēju, gan ienīdu. Dusmojos tāpēc, ka maz bija to bērnu raidījumu.

Mīlēju tāpēc, ka tur raidīja pasaku lugas, stāstīja visādus notikumus, kurus gandrīz tūlīt arī aizmirsu, bet – tajā brīdī es ar viņiem sarunājos. Runāju pretī, dusmojos, priecājos... Līdz divpadsmit gadu vecumam zināju tik daudzas operas! Un mācēju atšķirt Mario Lansu no Mario del Monako!

Tas bija tas viss, ko radio raidīja.

Neviens jau ar mani par to nepriecājās. Nebija ar ko par to visu parunāt. Māte sacīja: “Atkal tas skuķis kaut ko fantazē! Kas tā par mūziku – bļautās tikai”. Es jau arī nesapratu, kas par mūziku, bet – patika ļoti.

Un tas skuķis fantazēja, ko citu bija darīt?

Radio ludziņu iespaidā, no vecām kurpju kastēm tika taisītas skatuves. Tika zīmētas un izgrieztas no papīra princeses un raganas un visi citi personāži, kas nu tajā vai citā pasaciņā bija vajadzīgi. Lellītēm sānos tika pielīmētas garas strēmeles aiz kurām tad nu bīdīju un raustīju viņas kā tik patika (pa kastes galos izgrieztām spraugām). Un kur tad vēl sacerēšana! Ja nepatika tas, ko tur radio stāstīja, tad saturs tika mainīts uz nebēdu un tas bija tāds – pareizs un laimīgs!

Man ir jautājuši: – Kas tev to mācīja? Kas parādīja?

Neviens.

Liekas, skolā, vienreiz, bija atbraucis leļļu teātris. No tā arī noskatījos.

...

Vēlākajā dzīvē, reizēm, intervijās žurnālisti ir secinājuši – nu tad redz kur tev tas talants ir sācis attīstīties! Nestrīdēšos! Iespējams gan. Tikai pie sevis skumji esmu nodomājusi: – Varbūt mans talants būtu vairāk attīstījies, ja no pašas dzimšanas kāds būtu lasījis pasakas un – ja mājās būtu kaut viena grāmatiņa... ja kāds būtu iemācījis pašas vienkāršākās uzvedības normas... kaut mazu daļu no tā, ko māca bērniem ģimenēs.

skolā un ārpus tās

Kad sāku iet skolā, man atvērās pavisam jauna pasaule!

Es nevarēju saprast, ko grib no manis matemātikas skolotāja! Kas tie par cipariem, kuri bija jārinā, jāskaita un jāatņem! Tie nepakļāvās cilvēkam nu ne par ko!

Toties – ģeogrāfija bija īsts brīnums! Izrādījās, ka aiz mana pagalma, pat aiz manas pilsētas ir citas pilsētas! Un pat valstis! Un – kāds brīnums, ka Gauja nav lielākā upe pasaulē! Tā straujā un nevaldāmā Gauja, pie kuras skrējām no skolas katrā brīvā brīdī un kura divas reizes gribēja paņemt manu dzīvību.

Vienreiz, atceros, bija tā: Visi, izmetušies tādi puspliki, plunčājas pa ūdeni un saka ka peld. Nu, kas tur liels! Es tak' arī tā varu! Sacīts – darīts! Brienu un brienu dziļāk, plunčājos un peros pa ūdeni līdz pamanu, ka nav vairs pamata zem kājām un straume sāk nest prom. Biju tik pārsteigta, ka nespēju pat saukt palīgā. Vienā brīdī sapratu, nav labi...roka sniedzās pie peldētāja, kurš bija tepat, blakus un kurš, pamanot mani, aizbrāzās projām... Kaut kāda zemapziņa lika meklēt, kur pieķerties, rokas sasniedza ūdenim pārkārušos kārklu krūma zarus...Tā sapratu, ka plunčāšanās nav vis tas pats kā peldēšana.

Citā reizē Gauja man sagādāja citu pārsteigumu: pēkšņi sāka pazust pamats zem kājām...smiltis kaut kur grima un grima, kā tiku laukā, to es pat neatceros...

Un— tāpat kā visu turpmāko mūžu, man viss bija jāuzzina un jāpārbauda pašai uz savas ādas, pašai ar savu pieredzi, jo nekad nebija blakus neviena, kas paskaidrotu, pamācītu, pasargātu no briesmām, kaut vai ar padomu.

Gadiem ejot, bija gan šis, gan citi gadījumi, kad esmu atradies uz dzīvības un nāves robežas, esmu sapratusi – ir man stāvējis mans Sargeņģelis blakus. Nu, ir!

Atceros, reiz pamodos no tā, ka mani šūpoja, aiz rokām un kājām satvērušas, māte un mātes māsa Regīna. Biju iznesta ārā, bija auksta ziemas diena. Izrādās, ka māte, sakurinājusi krāsni ar akmeņoglēm, bija par ātru aiztaisījusi šīberi.

Kura no viņām pamodās no tvāna gāzes smakas, kura attapās nest mazo bērnu ārā un šūpot, lai tas sāktu elpot, to vairs neatceros. Paldies, mans Eņģeli!

Par tādiem ikdienas sīkumiem, kuri atgadījās savā vaļā pamestam bērnam, nemaz nav ko runāt! To bija bez gala.

Piemēram, uzrāpties pagalma egles galotnē, nosēdēt tur pusi dienas, līdz saņemt dūšu un norāpties zemē vai – nomesties četrkāpus un iet draudzēties ar kaimiņu ķēdes suni. Kāpēc četrkāpus? Nu, tad taču suns padomās, ka arī es esmu suns! Tas, ka vaigā palika suņa zobi uz ilgu laiku, vai tas, ka vispār varēju palikt bez vienas acs – vai domājat, ka tas atturēja mani no lielās suņu mīlestības?

Protams, ka nē! Tā pavada mani joprojām.

Tikai to, ka esmu savā vaļā pamests bērns, to jau es nezināju. To, ar laiku, man pateica labi cilvēki. Pareizāk – iemeta sejā.

Bez ģeogrāfijas mana lielā un vislielākā aizraušanās, kura mani nekad nav pametusi— tā bija lasīšana. Grāmatas! Skolas bibliotēkā nebija grāmatu, ko nebiju izlasījusi. Tā bija man pavisam nezināma pasaule. Es, kaut kā, atdalīju savu reālo dzīvi no tās dzīves, kura bija aprakstīta stāstos un romānos. Tā taču bija grāmatu dzīve, ne reālā un – nepavisam jau nu ne mana! Ar laiku uzzināju, ka ir ģimenes ar tēviem un mātēm, ar svētkiem un tradīcijām, ar uzvedību un ēšanas kultūru un visu

to pārējo, ko sauc par sabiedrību un audzināšanu...Rakstnieki, tie bija kaut kādi gudrie, pārgudrie, kas visu to zināja un stāvēja ārpus manas realitātes.

Gribēju sacīt, ka visu, ko zinu, savā dzīvē esmu iemācījusies no grāmatām. Taču, tas gluži nebūtu taisnība! Lielāko daļu man ir mācījuši cilvēki un – ne jau ar labestību.

Pārsvārā ar ļaunumu. Ar nicinājumu. Esmu sperta kājām, kā sētmales krancis. Bet krancis jau nezina, ka viņš ir krancis. Krancim arī ir dvēsele un viņam arī sāp. To, laikam, tie spērēji nezināja...

Nē, nē! To nu gan nesacišu, ka neesmu sastapusi labus cilvēkus. Bez labajiem būtu aizgājusi bojā pavisam. Par to visu rakstīšu lēnām, pamazām virzoties uz priekšu pa savu dzīvi – dzīvīti...

To vien zināju, ka visas šīs gudrības, ko sauca par grāmatām, man kādreiz piederēs. Un tajā, vēl no šā brīža tik tālajā nākotnē, sāku tās pirkt, no pašas pirmās savas nopelnītās naudiņas un tā – visu mūžu.

cauri krišana

Ir gan palicis atmiņā vēl viens skumjš atgadījums no skolas laikiem.

Kopš piedzimšanas pirmā brīža, pirmā elpas vilciena, biju jau slima. Sasaldēja mani jau piedzimstot. Slimnīcā. Līdz trīs, varbūt, piecu gadu vecumam – bija nepārtraukts plaušu karsonis. Reizes piecas, māte atcerējās... Man nepārtraukti sāpēja kakls. Cik sevi atceros, nekad nekā nebija ko vilkt mugurā. Kaut kas... No apaviem – ziemā melnās šņoru kurpes, kuras kļuva slapjas līdz ar pirmajiem soļiem lietū vai sniegā. Vasarās – sandalītes.

No nemitīgās slimošanas biju ļoti atpalikusi skolā. Visdrausmīgākā bija aritmētika. Un reizrēķins. Tas pa vasaru man bija jāiemācās un rudenī jānoliek tāds kā eksāmens.

Bet kas mani, tādu savvaļā palaistu zvērēnu, kaut kur dziļos laukos, varēja piespiest mācīties! Mātei nu nepavisam nebija nekādas daļas!

Tā bija cauri krišana. Mani atstāja uz otro gadu otrajā klasē. Vēlāk, padomāju, ka tas gan bija viens veiksmes gadījums! Tālāk es visos priekšmetos biju labākā! Es zināju visu, ko nezināja jaunie! Man liekas, ka šis bija pamats visām manām turpmākajām mācībām līdz pat vidusskolas beigšanai.

Līdz pat šim brīdim gan nevaru saprast, kā tiku galā vidusskolā ar fizikām, ķīmijām, algebrām... Laikam, kaut kā...ar Dievu uz pusēm, kā saka.

Liec nu Dievu mierā, pasmejot pati par sevi! Ja nebūtu manas vidusskolas (23 vakara vidusskola) klases audzinātājas, kas arī bija algebras skolotāja – nekādu vidusskolu nebūtu pabeigusi. Mana mīļā skolotāja, klases audzinātāja Mihelsone! Nekad tevi neesmu aizmirsusi! Par tavu labestību! Par tavu pacietību, ņemoties gar vienu muļķa skuķēnu – velkot, bikstot un stiepjot līdzī, līdz pat vidusskolas izlaidumam.

mātes vīrs

Līdz 12 gadu vecumam dzīvojām Siguldā.

Kā melna strīpa šajā dzīvē ievijās un daudzus gadus stiepās līdz pavediens, kurš kā ass nazis graizīja manu, mātes un vēlāk, arī mazā brāļa Jāņa dzīves. Vārds tam bija – Slaviks. Viņš bija maza auguma, neglīts cilvēciņš ar likām kājām un milzu degunu – manas mātes oficiālais vīrs, kuru neviens vairs nelika man saukt par tēvu. Daudzu rasu un asiņu sajaukums, kopā ar krievu armiju, atklīdis uz Latviju un uzskatījis to par labu esam, te palika.

No Siguldas laikiem atceros vienu gadījumu, kas man lika saausīties, lika sacelties pret šo cilvēku. Reiz viņš palūdza mani, parādīt tam Gaujas senleju. Nu, kas man, tādām skuķēnam, ko neizskriet lieku reizi pa Gaujas senleju!

Bija saulaina diena, mēs jau kāpām augšā, pa stāvo nogāzi, atgriežoties mājup, kad spēcīga roka pievilka mani sev klāt un... nobučoja... Taisni uz lūpām!

Pretīgumā gandrīz apvēmos, splaudījos un... neatceros vairs, kā nokļuvu mājās. Mātei neko neteicu, bet visus gadus, kopš šis cilvēks atradās mums blakus, es biju uzcēlusi neredzamu sienu starp sevi un viņu un, reiz, par to visu, es viņam atmaksāju.

Te beidzās pirmais posms manā dzīvē un, pārceļoties uz Rīgu, sākās otrais posms – otrā desmitgade. Tas, ka mana dzīve tiks sadalīta posmos ik pa 10 – 12 gadiem, to es sapratu tikai tagad – ieejot kārtējā desmitgadē. Vai tai būs turpinājums?

Bet tad – tad mēs pārcelāmies uz Rīgu, uz vienu istabu komunālā dzīvoklī Ķengaragā. Turpinājās manas gaitas – Pumpura pamatskolā. Turpinājās mana dzīves, izdzīvošanas skola.

manai pirmajai skolai

Iet meitētiņš, tāds sīks un mazs
Pa Lakstīgalas ielu...

Iet sīciņš maziņš cilvēciņš,
Kā zāles stiebrīšs tieviņš
Iet visos vējos, sniegos, salos
Iet, saules staru apmirdzēts...
Uz skolu, Lakstīgalas ielā.
Vai mana viņš, ka drēbes plānas
Vai mana to, ka vēders tukšs
Kas to vairs atminēs, tik to vien zina
Uz skolu jāiet Lakstīgalas ielā

Ir meitenīte mazā atbraukusi ciemā
Pēc gadu gadiem garajiem
Vai tie ir joki – mati balti
Joprojām, kā uz skolu ejot...

Tā mazā pilsētiņa izaugusi liela
Kā jaunkundze – pie vīra izdodama
Ir lieli nami, veikali un krogi...
Tik skolas vecās nav vairs

Ir tikai – Lakstīgalas iela Siguldā
Tā vienīgā šai pasaulē...

Nesen ieraudzīju vienu skolas bildīti, kur es sēžu pirmajā rindā blakus skolotājai un man kājās..... dermatīna istabas čības....Visiem bērniem kurpītes.....Pat tagad, pēc gadu desmitiem, es jūtu, kā karstuma vilnis iesitas sejā....kauns.....

RĪGAS PERIODS

mājas dzīve

Dzīve Rīgā – pilnīgi jauna un nesaprotama pasaule.

Tā sākās Rīgas nomalē, Ķengaragā – vienā istabiņā komunālā, tas ir – kopīgā ar kaimiņiem, dzīvoklītī ar daļējām ērtībām. Ko nozīmē daļējas ērtības? Tieši to arī nozīmē. Tualetes, aukstais ūdens un centrālā apkure. Pat šo, elementāro, ērtību nebija iepriekšējā dzīvē. Tas jau bija kaut kas liels un neparasts! Jaunā dzīve atnesa sev īdži jaunas problēmas.

Kā mēs tikām pie šī mazā dzīvokliša?

Bija valstī tāds periods, kad varēja būvēt mājas “pašu spēkiem”, skaitīja nostrādātās stundas un tad par to varēja dabūt dzīvojamo platību. Pat veselām ģimenēm strādāja. Tiem, kam bija vīrieši mājās, tiem bija vieglāk, vairāk to vajadzīgo stundu pieskaitīja. Mums nebija. Tādēļ māte ņēma turp līdzī arī mani. Neko daudz no tā visa neatceros. Kaut ko staipīju gan. Mums pienācās atsevišķs dzīvoklis ar vienu lielu istabu un vienu mazmazītiņu – kādus 6—8 kvadrātmetrus lielu. Priekšniecība pierunāja māti atdot šo istabiņu vientuļai sievietei un māte piekrita. Ja viņa būtu zinājusi, kādām riebklībām bijām pakļautas daudzus nākamus gadus!

Kaimiņos, mazmazītiņā istabiņā, ievietoja Kseņku – trauku mazgātāju no stacijas restorāna. Alkoholiķi. Lai kādas iedzeršanas biju redzējusi pie citiem, bet kas ir īsts alkoholisms, ar to sastapos pirmo reizi. Kseņka bija tieva, gara, nē – izkāmējusi un izkaltusi kā asaka. Pat vasarā, zem zīda kleitas, vilka apakšā vilnas vesti, lai nespīestos cauri ribas un tādi kā zili bumbuli. Runāja jau, ka vācu laikā visādi esot viņai gājis tajos restorānos... Ar viņas skaļo nekaunību sastapos ne reizi vien un, pēc gadiem, viņa bija tā, kas dzina mani meklēt citas mājas.

Otra lielā problēma – manas mātes vīrs Slaviks. Pēc tautības skaitījās krievs, bet sazin kas nu bija, jo viņa māte – maza melna sieviņa, atstāja čigānietes iespaidu. Melni mati, melnas drēbes līdz zemei, ļaunas acis, uz manu pusi vērstas, un ļauni vārdi. Reiz, arī mani aizveda pie viņiem ciemos, kaut kur uz mazu ciematu pie Maskavas. Atceros tikai to, ka dzīvojamā māja bija zem viena jumta ar kūti, kas man jau nu ļoti patika— tepat govs mīļais purns, tepat suņi un kaķi, vistas un cāļi. Slaviks nedzēra un nepīpēja, cik neparasti krievu cilvēkam! Bet – kāvās. Pavisam parasti, kā izrādījās, tas bija pieņemts krievu cilvēkam. Māti sita. Cik gan reižu netikām mukušas un nakšņojušas pie kaimiņiem vai radiem.

Tagad, skatoties no pieauguša cilvēka pozīcijām, esmu pārliecināta, ka provocētāja bija gan pati mana māte. Sadzīvot ar viņu nevarēja neviens. Neizglītota cilvēka valdonība. Paštaisnums – taisnība tikai viena – viņas taisnība. Visai pasaulei (viņas ierobežotajai, mazajai pasaulei) bija jādzīvo tikai viņas domām atbilstoši. Māte spēja novest līdz izmisumam ikvienu. Slaviks to nevarēja paciest un – sita. Nekādus citus argumentus mana māte nesaprata. Slaviks neprata citus izskaidrojumus. Tagad es viņu pat, kaut kur, saprotu. Ja nav iespējas savaldīt satrakojušos zvēru, ja pašam inteligences, izglītības un zināšanu nav – kā ar to tikt galā – tad gāž tik. Aiz dusmām, aiz nespēka, aiz nevarības.

Drausmīgākais tas, ka Slaviks bija lielījies – vēlāk dzīvošot ar meitu. Māte zināja un, paldies Dievam, ar to rēķinājās un uzmanīja. Atceros to dienu, kad viņa pārveda brāli mājās no dzemdību nama. Ielika tādu mazu kveķšķošu sainīti gultā. Brālis Jānis. Patēva kaušanās, Kseņkas dzeršana – skandāli, skandāli, skandāli...

Tāds bija manas dzīves sākums Rīgā.

skolas gaitas Rīgā

Skolas gaitas turpināju Andreja Pumpura pamatskolā.

Ja provinces mazpilsētā Siguldā es arī sastapos ar klases biedru izsmieklu par manu izskatu, apģērbu (droši vien, arī uzvedību), tad te — galvaspilsētā, kur līmenis, tomēr, bija nedzudz cits — es to izbaidīju pilnā mērā.

Joprojām — vienīgais jaunais skolas un svētku apģērbs man bija skolas forma ar divām baltajām krādziņām un diviem priekšautiem — melno ikdienai un balto svētkiem. Es pat neatceros, ko vilku mugurā mājās. Veļa, higiēna? Neviens, neko netika mācījis vai stāstījis. Arī meitenes savā starpā par to nerunāja. Nebija pieņemts. Rakstnieki, par to laiku, raksta visu kaut ko, bet nekad ne par to, kā tad tie ļautiņi dzīvoja īstenībā, ikdienā, no kuras nevar nekur izsprukt. Piemēram — kā rīkoties tad, kad ir mēnešreizes!? Tagad neviens nespēj pat iedomāties, ka nebij biksiņu ielikniņu, ka, elementāri, pieklājīgu veļu nebija iespējams (nopirkt?), nē — dabūt!

Padomju laikos reti kad varēja ko nopirkt. Pārsvārā, visu varēja tikai dabūt, caur pazīstamiem. Pārmaksājot. Bet tādiem darba zirdziņiem, kā manai mātei nebija smalku sakaru. Un nebija arī ne naudas, ne saprāta. Bija labi, kā bija. Izejot no tās nabadzības, kurā bija augusi un dzimusi — jau tāpat viņai likās — labi diezgan.

Es augu, joprojām, nosmiets cilvēkbērns. Kā Mauglis, pilsētas džungļos. Bez audzināšanas. Pareizāk — audzināšana caur skolas dresūru un klases biedru izsmieklu. Caur mātes bezatbildību, vienaldzību, neieinteresētību. Sāpēja. Kā tas sāpēja. Nevienam nesūdzējos. Nebija kam. Nevienam nerunāju pretī. Baidījies.

Par ko mani tā, bieži, pārāk bieži, notraucot asaru no vaiga, domāju. Es taču ar visiem gribēju draudzēties, nevienam pāri nedarīju! Es mīlēju visus! Kāpēc... mani grūstīja, stumdīja, bikstīja... kāpēc? Un es slēpos grāmatu pasaulē. Tur mani neviens nelamāja. Pamazām uzzināju, ka ir cita dzīve, citi cilvēki. Citādi. Es iedomājos sevi šajā pasaulē, es tur dzīvoju.

Atgriešanās realitātē, sadzīvē — bija īsts murgs. Atceros, māte tirgū nopirka jaunus (!) rūtainus bruncīsus. Biju tik lepna un priecīga. Uzvilku, bet — atkal mani nosmēja, jo svārciņi sniedzās līdz pusķājai, kaut gan visas meitenes tos nēsāja īsus. Čigāniete, bērni sauca! Māte neļāva nogriezt īsākus ne par centimetru. Izaugsi, viņa sacīja. Pavasarī, kad aizgāju uz skolu, klases biedri sagidīja ar izsmieklu: tu istabas čības aizmirsi novilkt! Bet tās dermantīna čibiņas, taču, izskatījās kā īstas karpītes... man citu nebija...

Ksenkas atriebība

Kaimiņiene Ksenka nekā nespēja samierināties, ka mūsu mājā neviens nedzēra, bet Ksenka dzēra katru mīļu dienu. Savā iedomātajā pārākuma apziņā centās visus mācīt, ko mana māte nu nekā nevarēja pieļaut. Kaimiņiene, visu mūžu krogos strādājot, bija iemācījusies, patiesi, labi gatavot. Centās to mācīt mātei, bet tā ciest nevarēja stāvēšanu pie plīts. Tātad, es arī nemācēju, pat elementāri, gatavot neko nemācēju. Ar laiku iemācījos, atkal, no tām pašām grāmatām un pienākuma dēļ pret ģimeni, vēlāk — pret bērnu.

Reizēm domāju par māti — cilvēks mūžu dzīvojot, satiekoties ar radiem visādos godos, redz tak", kā citi klāj galdu, kā ēst taista... Vai tad pašai savā mājā, tā nav gribējies? Nē, man riebjās, atteica māte. Divas, pārākuma apziņas māktas un neizglītotas sievas vienā virtuvē... Vārds seko vārdam, apvainojumi līdz debesīm!

Kad mātei neko nevarēja padarīt, Ksenka ķērās pie manis. Tā viņa solīja atriebties. Atriebās. Man. Viņa aizgāja uz manu skolu, un — raudot krokodīla asaras, stāstīja skolotāju istabā visiem, ka Dzintra, lūk, viņu (!) neklausot, necienot (!) — „ona meņļa ņe uvažajet! Ona ņe ļubit russkih!” — un tas jau bija arguments — kā drīkstēja nemīlēt krievus, savus atbrīvotājus!

Visatsaucīgākā uzklaustāja bija latviešu valodas skolotāja Jeļisejeva. Likusi izsaukt mani no stundas uz skolotāju istabu, nenoskaidrojot neko vairāk un, neizsaucot četrpadsmit gadus vecam bērnam, uz skolu vecākus — lika man atvainoties alkoholiķei. Ksenka bija laba aktrise, par to pārliecinājos arī vēlāk, birdināja aizvainojuma asaras.

Ja es neatvainošos, tad mani vadāšot pa visām klasēm, kā mērkaķi, un stāstīšot, cik slikta es esot. Es atvainojos. Milzu netaisnības ērkšķis palika, iedūries tur, dziļi, dziļi dvēselē. Lai kur tu arī tagad būtu, skolotāja Jeļisejeva, es neesmu aizmirsusi tevi. Vai tavi ļaunie darbi tev ir nesuši gandarījumu?

Biju laba sacerējumu rakstītāja, bet vislabākās atzīmes, kuras man lika Jeļisejeva, nesniedza pat mazāko prieku. Toties, latviešu gramatiku, kuru arī viņa pasniedza, es (aiz bailēm!) zināju no galvas. Visas deklinācijas, konjugācijas un pārējo, ko neviens necieta – es zināju. Tālāk, mācoties vidusskolā un Akadēmijā, man nevajadzēja vairs pat atšķirt latviešu gramatikas grāmatu. ...

Atmiņā palikusi vēl viena skice no šā skolas laika. Labi, ka viss pagāja mierīgi, lai gan tagad, atskatoties, domāju, ka viss varēja izvērsties gluži citādi. Skaitījos laba zīmētāja. Mācījusies nebiju nekur to zīmēšanu, bet zīmēju nemiīgi. Man lika noformēt visādus klases un skolas standus, sienas avīzes. Kā mācēju, tā darīju. Klusām jau visur čukstēja par krievu okupāciju, ka krievi jādzen prom no Latvijas...Klusām. Jo visi zināja, kas ir čekisti, cietumi un Sibīrija. Neatceros, kas bija par iemeslu, kas lika man saņemt dūšu un uzzīmēt skolas burtnīcā tautu meitu, kura ar slotu rokā slaucīja ārā no Latvijas kartes krievus. Burtnīca sāka ceļot apkārt pa klasi. Vai arī pa skolu, to neatceros. Vienā brīdī tā kaut kur pazuda. Kāds paņēma? Noslēpa? Iznīcināja? Nezinu. Tikai, ja tā būtu nonākusi attiecīgās rokās, tad nezinu gan, vai mans liktenis nebūtu izmainījies pamatu pamatos.

No krieviem es pazinu Ņinas ģimeni Siguldā, kauslīgo patēvu un ļaunuma iemiesojumu – dzērāju Ksenku. Daudz vairāk jau nekādas saskares man ar viņiem nebija.

PIRMAIS IZLAIDUMS

Pamatskolas izlaidumu atceros ar skumjām.

Joprojām, sariesas asaras acīs. Blakus neviena, kam palūgt padomu, kas palīdzētu, kas saprastu.

Protams, nu protams – mēs visi nebijām, ne tuvu, vienādi. Redzēju, tikai es to kaut kā nejutu. Tajā laikā – nejutu. Nu, redzēju, ka meitenēm ir skaistas lietas, skaistas kurpītes... pat – baltās krādziņas un priekšauti bija greznāki. Patika, bet – man tā nebija un es to pieņēmu, kā pašu par sevi saprotamu. Nepazinu, kas ir skaudība. Lai kā padomju laikā centās visus padarīt vienādus, tas izdevās tikai formāli, bet ne patiesībā. Patiesībā, šīs robežas pastāvēja, un vēl kā – pastāvēja! Tas izpaudās ik uz soļa. Es to izjutu smagi, uz savas ādas to izbaudīju.

Vēl nesapratu, ka šķiru un audzināšanas atšķirības bija tās, kas dalīja klasi grupās, kas vieniem klases biedriem lika apsmiet otru, bet citi, pieklājīgā atstatumā, stāvēja malā un neiejaucās nekur. Viens tāds brīnums klasē bija – Inta Tiltiņa. Pieklājīga, sirsnīga, ar garu bizi pāri jostas vietai – viņa bija meitene no citas pasaules. Nekad, ne par vienu nesmējās, bija draudzīga pat ar mani. Paraugmeitene. Teicamniece.

Tuvojās klases izlaidums. Balle. Pirmais atestāts dzīvē, par pamata izglītības iegūšanu!

Nebija ko vilkt mugurā. Izmisīgi domāju – ko darīt? Lūdzu māti – palīdzi, pie kā cita gan man bija griezties? Man nav naudas tavām mulķībām, māte kļiedza un uzmēta uz galda dažus rubļus. Paņēmusi sauja naudiņu, braucu uz tirgu meklēt audumu kleitai. Staigāju, staigāju, meklēju – meklēju, bet par tiem rubļiem neko nevarēju nopirkt. Naudiņas sanāca diviem metriem kaut kāda gaiši zila, pavisam vienkārša auduma.

Ko tālāk? Piegrieznes kleitai nebija, šujmašīnas nebija. Prāta un iemaņu – arī nebija... Kaut ko griezu, šuvu ar rokām... vai tā bija kleita? Tagad – stipri par to šaubos.

Tālāk. Nav apavu. Un atkal – ko darīt? Saprātu, ar čībām vai šņoru kurpēm jau nu neiešu. Mātei pat neuzdrošinājos neko ieminēties. Viņai bija pilnīgi vienalga. Skolas un izlaidumi, ko pati nekad nebija izbaudījusi – viņai nebija saprotami. Tās bija nevajadzīgas greznības, izlaidība.

Aizgāju lūgt izpalīdzību klases biedrenei Maigai. Viņa iedeva savas mātes melnās bezpapēžu kurpes, kuras bija par lielu. Nebija izvēles. Tagad es nebūtu gājusi uz to izlaiduma balli. Tagad...

Tāpat kā joprojām – nekad neēju tur, kur zinu – tā nav mana vieta. Bet man bija tikai piecpadsmit gadu! Es gribēju būt pie visiem! Lai man arī būtu – kā citiem! To, ka man daudz kas nav kā citiem, ka man daudz kā nav, kā visiem – sāku tikai apjaust.

Balle!

Lielā skolas zāle.

Gar malām – krēsli. Zāle nav pārpildīta. Drīzāk tukša. Sēž, stāv neveikli un kautrīgi jaunieši. Zēniem mugurā uzvalki. Visi tādi kā stīvi, kā svinīgi. Meiteņu kleitas pat neatceros.

Pie durvīm, maliņā, kaut kur, sēžu arī es. Domāju, ka mani pat neviens nepamanīja. Tad, es ieraudzīju brīnumu! Īstu brīnumu! Tumšā zāle, atvērto durvju gaišais kvadrāts – un pa to iekšā ienāca feja. Ienāca? Nē! Ielidoja, kā taurenis! Mugurā tērps – gaiši zils, caurspīdīgs, viegls kā pieneņu pūka un tik kupls kā princesei tai pasakā! Vaļā muti – skatījos un skatījos.

Kopā ar mani skatījās visi, kas atradās zālē. Feja nesa rokā sainīti, no kura izkrita kurpīte. Kurpe bija koši sarkana ar tik smalku un augstu papēdīti, kādu savā mūžā nebiju redzējusi. Princese iesmējās dzidriem smiekliem un pacēla kurpīti. Tikai tad attapos, tā taču Inta! Ierāvos dziļāk, pavilku kājas vairāk zem krēsla... Intu uzaicināja uz deju. Un viņi dejoja. Nē, viņi lidoja. Vieni paši lielajā zālē. Biju dzirdējusi, ka Intai tur, aiz robežām, tajā aizliegtajā zemē Amerikā, esot radi, ka sūtīs viņai izlaidumam balles kleitu, bet es jau nezināju, ka balles kleitas mēdz būt tādas. Ka vispār kaut kas tāds ir pasaulē!

Sapratu, ka esmu lieka šajos svētkos. Šeit nevienam nav gar mani nekādas daļas. Klusiņām izlavījos un devos mājās, savā skumjajā realitātē, no kuras turpmāk centos izrauties visu savu apzinīgo mūžu. Bet izrauties bija grūti. Tā turēja cieši sasaistītu, kā to pasaku milzi Guliveru – ar tūkstoš saitēm piesietu zemei.

Tā sākās mana patstāvīgā dzīve.

...Pēc skoliņas beigšanas, kad klases biedri turpināja mācības vidusskolā, es – veselu gadu sēdēju mājās un auklēju brāli. Man bija piecpadsmit. Tāda nu mums bija gadu starpība.

Kaimiņos, savā privātmājā, dzīvoja klases biedrene Skaidrīte Muzikante ar saviem brāļiem un māsām. Tur bija labi ļaudis. Situēti. Gan ar radiem ārzemēs, gan saistīti ar to pašu Sibīrijas izsūtījumu. Tur bija interesanti. Tur mani neviens neapsmēja.

Lai gan, dzīve savas stundas man pasniedza arī tajās mājās. Reiz, ar Skaidrīti, sēdējām uz soliņa viņu dārzā, spēlējamies ar kaķēnu. Cieši blakus, celītis pie celīša, kurpju purngaliņi saskārās, lai mincis nenoveltos zemē... Pienāca draudzenes brālis Gunārs, notupās zemē un arī ņēma dalību rotaļās, tad – uzmetis aci mūsu apaviem, it kā pa jokam, apvilka graciozu līniju māsas slaido, smailo kurpīšu, no ārzemēm sūtītu, purngalam, tad – ap manām nomītajām, vecajām klikatiņām... Viņš neko neteica. Neko arī nevajadzēja sacīt, viss bija skaidrs tāpat. Skaidrīte smaidīja, bet es... es atkal ierāvu dziļāk savas kājas zem sola... Skaties, meitiņ, salīdzini, domā.....tā, laikam, būtu sacījusi Dzīve.

Un es skatījos.

Bet izmantoju katru brīdi, kad brālis aizmiga, lai aizskrietu turp. Bieži ņēmu Jānīti līdzi. Reizēm, sagaidīju, kad puīselis aizmiga un aizjozu viena pati. Vienreiz, pārnākot, ieraudzīju mazo uz grīdas guļam, brēcošu. Viņš bija pārrāpies pāri gultas redelītēm un nokritis. Smagi sirds iesāpējās. Pacēlu raudošo mazuli, viņam bija kādi deviņi mēneši, piespiedu pie sirds un abi raudājām. Sacīju: „Es tevi nekad, nekad vairs nepametīšu vienu!”

Nezinu, kā viss būtu beidzies, bet brālis sāka mani saukt par mammu! To nu mūsu māte gan nespēja paciest un... ievietoja Jāni diennakts bērnu silītē, kura atradās turpat pie mājas, pagalmā un bērnu varēja izņemt laukā, kad vien kāds pārradās mājās. Brālis nebija tāds mežonēns kā es, nemuka projām, bet raudāja gan, ļoti. Neizturami. Mātes skandāli ar patēvu sasniedza kulmināciju.

Viņi izšķīrās. Pēc šķiršanās Slaviks vēl kādu laiku turpināja dzīvot mūsu mājā – tas ir, vienā istabā ar mums. Viņa izvelkamais krēsls-gulta atradās līdzās manai kušetītei, ko atdalīja tikai naktsгалdinš.

Viena epizode. Stāvu pie savas kušetes, kaut ko gludinu. Patēvs – pie sava krēsla. Izvalbītām acīm, kas viņam bija raksturīgi, kaut ko bļaudams man tuvojas... ko es? Ko darīt? Mājas citu cilvēku nav. Vispār jau —bail, taču! Nezinu gan, ko tajā mirklī domāju, ko nē, bet atvēzējos un... situ pa briesmīgo, man tuvojošos ģīmi! Bet rokā man, taču, bija karsts gludeklis. Pati pārbijos.

Tālāk varēja notikt viss kaut kas. Bet nenotika nekas. Pārbijās arī viņš. Tikai kaut kad vēlāk uzzināju, ka mazie, kauslīgie vīreļi tādi ir, kamēr dabū pretī. Es biju tikai nobijusies pusaudze, kura aizstāvējās briesmu brīdī un rīkojās spontāni, bet – vai tad māte to nezināja!?

No tās reizes viņš uz mūsmājām vairs nenāca. Jāteic, paldies Dievam, ka tā! Jo māte, atradusi savu nākamo vīru, aizbrauca dzīvot uz Suntažiem, mazu lauku miestīnu. Ko gan es būtu iesākusi viena ar svešu vīrieti vienā istabā... bail pat iedomāties.

Tā nu paliku šajā pilnīgi tukšajā istabā. Viena. Un kušetīte. Un dažas nagliņas pie sienas, kur uzkārt kādu drēbīti. Kāds dvielis, kāds paladziņš, sedziņa... Pilnīgi visu savu iedzīvi, kāda nu tā bija, māte bija paņēmusi līdzī jaunajā dzīvē. Mātes māsa Monika esot uzkliegusi: – Nu atstāj, taču, tam bērnam arī kaut ko! Atstāja. Balto virtuves skapīti, kastrolīti, karotīti... Un – dzērāju Kseņku turpat, blakus. Viņa gan bija paspējusi apprecēties ar tādu pašu dzērāju. Tas bija komisks paskats! Garā, kārnā sieva ar mazo, resno vīreli, kurš sniedzās viņai līdz padusei.

Vēlāk noskaidrojās, ka māte bija izrakstījusies no dzīvokļa (īpašniece), nenoformējot to uz mana vārda. Mani varēja izmest laukā, iztiesāt jebkurā brīdī. Tas nenotika. Tā bija mana pirmā uzvara! Mans pirmais dzīvoklis! Viena plika istabiņa komunālā dzīvoklī!? Jā! Nu, un tad!? Mana! Tā sākās mana patstāvīgā dzīve.

TAUREŅA DEJA MIGLĀ

Kāpēc – deja... deja miglā... Kāpēc – taureņa...

Šo savas dzīves posmu tā nosaucu tādēļ, ka es to, patiesi, nodejoju! Kā taurenis, nedomājot ne par ko, nedomājot par rītdienu...

Kāpēc miglā? Tāpēc, ka viss, ko darīju, tas nebija apzināti, gāju tur, kur ceļi aizveda... kā apstākļi sagādījās... Tie bija tikai kādi trīs gadi – no sešpadsmit līdz astoņpadsmit..... Lai cik trūcīgs, lai cik – nosmiets, pareizs un nepareizs, bija šis manas dzīves sākums, tas bija tāds – brīvībā tikuša zvērēna ceļš – kurš nesaprata – kā dzīvot, kur iet, kā iet un kāpēc, vispār, kaut kur iet....

Viņa dejoja, kā taurenis no zieda uz ziedu – nedomājot, kur trakie un nejaušie dzīves virpuļi viņu aizpūtīs. Ja taurenim, tomēr, bija ieprogrammēts savs izdzīvošanas cikls, tad man, liekas, nebija ieprogrammēts nekas. Nejauši notikumi, nejaušas sagādīšanās bija tie – kas noteica manu turpmāko likteni. To atceroties, pat baigi kļūst! Varēja, taču gadīties visādi. Apkārt nebija tikai labi cilvēki. Visapkārt bija slideni ceļi....viegli varēja paslīdēt kāja... Bet tā kāja, tomēr, vienmēr prata kaut kā noturēties. Liekas, ka vienmēr esmu ticējusi – uz pleca sēž Mans Sargeņģelis!

SĀKU AR FABRIKU

Biju palikusi bez ģimenes, bez iztikas līdzekļiem, vajadzēja sākt domāt, ko darīt.

Vienkārši tāpat darbu dabūt nebija iespējams. Ko gan varēja darīt pusaudze bez profesijas. Uzzināju, ka pastāvēja pusaudžu darbā iekārtošanas iestāde. Devos turp. Vienaldzīga, nogurusi sieviete aizpildīja formalitātes, mani norīkoja darbā, kurš bija vistuvāk dzīvesvietai. Nejautājot – gribu vai negribu.

Tā bija zvejas tīklu aušanas fabrika. Darbs bija smags. Vajadzēja pienest audējām metāla kastes ar metāla spolēm, kurās bija iespolēti, gan rupjāki, gan tievāki, striķi tīkliem. Labi, vismaz, ka strādāt drīkstēja tikai četras stundas. Tas bija par smagu sīkajam, nenorūdītajam meitenes ķermenim un to, ka viņa bija traumējusi mugurkaulu, to uzzināju tikai tad, kad jau studēja Mākslas Akadēmijā un, muguras dēļ, tika atbrīvota no fizikultūras.

Nekādu pusdienu, nekādas ēst gatavošanas, nekā tāda, kam vajadzēja būt ģimenē, protams, man nebija. Bet, kaut ko, taču, es ēdu, kaut ko ģērbu mugurā, maksāju par dzīvokli... Pat nespēju atcerēties, kā ar to visu tiku galā. Toties atceros savu pirmo lielo pirkumu! Tā bija šujmašīna. Tas bija darba rīks, ar kuru cieši tika saistīti tik daudzi manas turpmākās dzīves gadi. Tā bija izeja no bezizejas, kad veikalos nopirkt nevarēja pat viselementārākās lietas.

Soli pa solim apguvu šūšanas iemaņas. Pirmie apģērbi, noteikti, bija šausmīgi, par to esmu pārliecināta! Nebija, taču, nekā veikalos! Nebija audumu. Nevarēja dabūt tērpu piegrieznes. Visu vajadzēja „izsūkat no pirksta” – tas ir, izdomāt un uztaisīt ne no kā. Bet, tik ļoti gribējās ko skaistu! Tā, kā grāmatās. Tā, kā citām meitenēm! Un patika zēni! Un es patiku viņiem! Un – iešana uz ballītēm! Kur nu bez tām! ... Šo manu, it kā, bezrūpīgo, strādnieku meitenes dzīvi, kā ass pavediens pārtrauca kāds notikums.

DĪVAINA SAGADĪŠANĀS

Gluži nejauši (bet vai nejauši), satiku kādu savu attālu radnieku, kurš uzaicināja mani uz sarunu. No tā visa atceros tikai vienu: jāmācās! Ja gribi ko sasniegt – mācies! Ja negribi mātes likteni – mācies!

Kā viņš spēja manā tukšajā galviņā to ievietot – nezinu, bet rudenī sāku mācīties Rīgas 23. vakarskolā. Nomainīju pāris darba vietas, meklējot ne tik smagu un labāk atalgotu darbu.

Bail pat iedomāties, kā būtu izvērsusies mana dzīve, ja nebūtu šā atgadījuma. Tas jau bija nedaudz augstāks pakāpiens dzīvē. Jauni draugi, savādākas aizraušanās. Bet ballītes turpinājās joprojām. Nu jau biju gājusi slavenās Veltas Kalniņas deju kursus. Klubīnos, tad tos sauca par Kultūras namiem, kurus apmeklēju, daudzi viens otru pazinām. Biju pazīstama ar Pitu Andresonu, tie bija viņa pirmie izgājieni publikas priekšā, ballītēs Draudzības namā. Biju laba dejotāja un sevišķs prieks bija, kad mani uzaicināja pašu pirmo, uz pirmo valsi, pilnīgi tukšā zālē. Tad – kā taureņi lidojām ar partneri, lidojām, lidojām...kamēr telpu piepildīja citi pāri – tad mīcīties vairs nebija interesanti.

Mācības vakarskolā notika četras reizes nedēļā, bet sestdienās un svētdienās paspēju vēl aizskriet uz ballītēm. Nesaprotu, kā es to dabūju gatavu! Dienā – darbs, vakarā – mācības....

Kā pa miglu kūlos dzīvītē uz priekšu, kā pa miglu.... Sāku iepazīt svētkus. Sāku vērot cilvēkus un to, kā tie dzīvo. Izrādījās, ka pastāv citādas ģimenes, savādākas attiecības.... Klases biedri sastāvēja no raibu raibās sabiedrības, tas ir – no dažādiem sabiedrības slāņiem. Bija ļoti situēti un mazāk situēti jaunieši. Un tādi kā es – nekas un ne no kurienes. Plika, kā baznīcas žurka, par tādiem smējās ļaudis. Bet visi bijām kopā, barā un, vismaz es, šīs atšķirības neredzēju. Es neredzēju.

Tika rīkotas dzimšanas dienu ballītes draugu mājās, bagātākie tās rīkoja restorānā. Vienu tādu atceros labi – tas bija mans pirmais šādas iestādes apmeklējums mūžā. Tā bija Zigmunda dzimšanas diena. Restorāns. Puskrēsla. Mistisks apgaismojums. Visi tādi svinīgi. Klusi šķind trauki. Blakus sēdētājs negaidot man jautāja: -Dzintra, kāpēc tu neēd? Dīvaini, pati to nebiju pamanījusi. Es skatījos. Vēroju. Es nemācēju rīkoties ar galda instrumentiem! Es nezināju, ko ar tiem darīt! Es nezināju, kā pareizi jāēd! Tā nebija mājas ballīte, kur neviens neskatījās – ko un kā tu dari. Šo, tik elementāro, dzīves prasību, man nekad, neviens netika mācījis. Jutos šokēta un neveikli. Plus vēl – smīniņi un izsmējīgi skatieni, kur nu bez tā.

Dzīvītē turpināja pasniegt man savas bezmaksas mācību stundas. Bet, vai bezmaksas!?

Joprojām pati šuvu savas kleitiņas. Domāju, ka tās izskatījās visai skumji. Taču, kā nu bija, tā dzīvoju. Ja izdarīju ko nepareizi, ja biju kur kļūdījusies, tad nu – neuztraucies meitenīt, cilvēki izmācīs! Ļoti daudzi – ar labestību un patiesu vēlmi palīdzēt, paskaidrot. Tik pat daudzi – ar izsmieklu. Prasts, neaudzināts skuķis!

DARBA DZĪVE UN DRAUGI

Tāpat, kā bērnībā, kad linu mārkos no sarkanā māla veidoju pīlītes, tā tagad Rīgā, nokļuvu darba vietā, kur taisīja lelles. Gluži neticami! Tā, it kā kāds būtu paredzējis manu nākamo profesiju, par kuru man pašai nebija pat nojausmas.

Lelles! Aizvien vēl tās mīlēju un mīlu joprojām. Tās bija leļļu sagataves. Viss nāca no ceha, kur tās štancēja no zāģu skaidām pa daļām —galviņas, rociņas, kājiņas... Tikai paša lelles ķermenīša nebija. Ķermenis bija auduma maisiņš, kuram vēlāk piestiprināja visu pārējo. Man, ar speciālu masu, nācās apveidot līmējuma vietas. Nākamajā darbnīcā krāsoja sejiņas, nu – gluži kā Maiga bērnībā tās krāsoja olu čaumalu lellēm! Tad pielīmēja sintētiskās zelta bizes. Beigās – ietērpa tautu meitas tērpā. Vesela rokdarbnieču armija izšuva lellēm brunčus un blūzes ar tautiskajiem rakstiem un taisīja kronīšus. Tad redzi nu, kā tu biji radusies, manas bērnības sapņu lelle Smaida!

Kāda sagādīšanās! Dzīvītei bija labpaticies mani novest pie taviem pirmsākumiem, manu lellīt!

Tieši šī darba vieta iezīmēja vislielāko un kardinālāko pagrieziena manā dzīvē. Šeit sāka veidoties mana pirmā draugu kompānija. Manējie. Tie, ar kuriem turpinājās attiecības ilgu gadu, ar dažiem – visu mūžu. Viss sākās ar darba biedreni Elgu. Tā bija draudzīga, ļoti sirsnīga meitene. Tieši viņa ievada mani savā un savu draugu ģimenēs. Ballītes palika otrajā plānā, līdz izzuda pavisam. Te sākās cita veida saiešanās. Dažādi gājieni, braukšanas vienam pie otra un... tagad sacītu: tusiņi. Tad teica vienkāršāk – dropītes. Tas nozīmēja – draugu sanākšana ar iedzeršanu.

Dīvaina kompānija mēs bijām salasījušies! Puse “mākslinieki”. Tie bija tie, kuri mācījās Lietišķās mākslas skolā. Te bija Artūrs Krauze, Aivars Jansons, Juris Cabulis....Vēlāk arī Reinis

Kurzemnieks un Uldis Meņģelis. Un vēl vēlāk Beatrise Dunska un Inta Tiltiņa. Jā, tā pati Inta, mana klasesbiedrene – pasaku princese. Tikai – viņa nebija mūsu barā, viņa bija Beātes draudzene un, kā parasti, turējās savrup. Otra puse – pavāri, oficianti – tie, kuri saistīti ar sabiedrisko ēdināšanu. Mēs, pēckara mūžam izsalkušie bērni, kuriem sapnis bija pieēst pilnu vēderu. Tādēļ daudzi arī izvēlējās profesiju – tuvāk galdam.

Tā, parasti pēcpusdienās, sapulcējāmies kāda drauga darba vietā. Visjaukāka bija vecais Piena restorāns Rīgas centrā. Unikāla, koka celtnē – vēl joprojām atceros tā tumšo interjēru un gaisotni, tieši tādu, kādu vēlāk redzēju filmās. Ar laiku to nojauca. Iznīcināja, kā iznīcināja manā zemē daudz ko. Tā vietā tagad slejas stikla un betona monstri, viesnīca Latvija.

Interesanti, kāda izskatītos Parīze, ja tajā nojauktu visas vēsturiskās, šķietami nemodernās, ēkas!? „Pienūzi”, tā mēs šo vietu saucām, strādāja Ervīns Valduss un Valdis Balulis. Zēni pasita padusē kādu pudeli ar sauso vīnu, kaut ko no ēdamā – un mēs devāmies kārtējā flederēšanā pa pasauli vai pie kāda uz mājām.

Tās bija nebeidzamas runas par visu un neko. Par viskautko. Bieži vien, kur priecājāmies, tur arī nakšņojām. Viena būtiska piebilde: Vai tas bija tā – tikai mūsējā kompānijā, vai – tajā tālajā laikā tā bija norma – to nezinu vēl joprojām. Bet – lai kur un kā nakšņojām, sakrituši krustām – šķērsām, mūsu puīši nekad neaiztika, pat nemēģināja tuvojties mūsu meitenēm. Tādu vārdu „sekss” mēs nepazinām. Tagad, atskatoties, esmu pārliecināta, gan jau tas “sekss” pastāvēja, laikam... bet kaut kur ārpusē, ne mūsu loka iekšpusē. Mūsu zēni vienmēr mūs sargāja.

stūra māja

Šajā laikā pirmo reizi mūžā sastapos ar jēdzienu “stūra māja”, uz kuriem, ar pavēsti, tiku uzaicināta. Biju pārsteigta, nesaprašanā. Zināju, ka tā ir „čekas” māja, lai gan šis vārds man neko neizteica. Bija dzirdētas baismu lietas, bet neko konkrētāk nezināju. Visā sabiedrībā valdīja tāds dīvains klusums. Ja kas tika runāts, tad čukstus. Es to vēl nesapratu.

Ieveda mani stiklotā priekšnamā un nevarēja saprast – kur ir ieeja, kur izeja.... Tad viens formastērps mani pastūma uz priekšu, veda pa gaitenītiem, kuri likās nekad nebeigsies, līdz ievēda kabinetā. Aiz galda sēdēja cits formastērps. Tumšs. Neviena loga. Uz galda tikai galda lampiņa.

Sāka uzdot dažādus jautājumus, uz kuriem visai bravūrīgi atbildēju, kā mežonīgs zirgs, kurš nepazīst ne grožu, ne iemauktu. Ne baiļu. Sāka jautāt par Elgu. Vai mēs esot draudzenes? Jā! Kā mēs pavadām brīvo laiku? Vai Elgai ir draugi ārzemnieki? Nē! Vai viņa kādu ved uz mājām un ar ko satiekas? Nē! Nē! Nezinu! No kurienes man tā drosme bija radusies, bet apjautu to vien, ka jāaizstāv!

Šī tendence – aizstāvēt, man ir pastāvējusi visu mūžu. Pastāv joprojām. Aizstāvēt visu un visus, un... lētticība. Nezinu, nevaru iedomāties, kādi gēni manī to ierakstījuši. Daudz vēlāk Elga pateica, ka es esot viņu izglābusi. Kā tā? Sapratu vēlāk.

Izrādās, viņa bija „senākās profesijas” pārstāve. “Strādāja” ar ārzemniekiem Vecrīgas restorānos. Stāstīja, ka tika pieķerta, padomju sistēmas tikumības rīkotajā, reidā – kailai tupot uz viesnīcas balkona... Padomju laikā tas bija valsts mēroga noziegums! Padomju ļaudis, taču, dzīvoja laimīgākajā zemē pasaulē – kur visi ceļi bija atvērti. Varas atļautie ceļi. Tikumībai bija jābūt visaugstākajā līmenī!

Uz varas prostitūciju tas neattiecās, tas tautai nebija jāzina. To es saku tagad. Ne tad. Šis notikums nekādā veidā neietekmēja mūsu draudzību. Tik labestīgu būtņi, kā Elgu, biju sastapusi pirmo reizi. Visu, ko vēlāk viņa stāstīja, par saviem piedzīvojumiem, es klausījos ar atvērtu muti, kā grāmatu lasot vai kino, ne kā īstenību. Salīdzināju ar sevi – vai es tā gribētu, vai varētu... Iekšēji, kaut kāds cenzors sacīja – nē.

Elga piestrādāja arī par modeli māksliniekiem. Viņa bija tā, kas ievēda mani tik ļoti citādajā pasaulē, pie tik ļoti savādākiem cilvēkiem, ka tas mani... nezinu, vai te vietā vārds – pārsteidza... saviļņoja... satrieca? Šīs tikšanās parādīja, ka pastāv kaut kāda paralēla pasaule – tik milzīgi tālu

stāvoša no manas iepriekšējās dzīves, ka aptvert to nespēju. Iepazinos ar gleznotājiem Jāni Alsbergu un viņa draugu Jāni Pauļuku, ar gleznotāju Leo Kokli. Es biju sīks, bet ne kārns meitēns. Plastisks, kā sacīja Pauļuks. Mani aicināja pozēt. Ne par ko! Man bija kauns. Nevarēju iedomāties, ka varētu atsegt sevi kādam vīrietim.

Ieviņi

Alsbergs Jānis dzīvoja kopā ar Ieviņu ģimeni. Ieviņš Andris un viņa sieva Ilona arī bija mūsu kompānijā, tikai neskraidīja ar mums pa pasauli, bija precēti un audzināja meitiņu Ivetu. Andra mamma arī bija bijusi modelis Akadēmijā. Gaisotne šajā mājā bija bohēmas pilna. Tas gan nebija pieņemams Ilonas mātei – kārtīgai un tikumīgai pilsonei. Atkal man tika pievērsti naidīgi skatieni, bet Helēna, Andra mamma, vienmēr aizstāvēja mani. Te mēs bieži viesojāmies, jo arī Reinis Kurzemnieks – Andra brālēns, bija mūsējais.

Šai ģimenei, šai mājai, būšu pateicīga par to, ka parādīja man ģimenes modeli no iekšpuses, ka neatstūma. Aizejot no viņu mājām, jutos kā bezpajumtes suns, kam ceļinieks noglāstīja galvu, iedeva maizes garozu, tad ļāva, lai iet. Reizēm salīdzināju, domāju un raudāju. Ieviņu mājā vēroju, kā ģimenes kopā svin svētkus, kas tas ir – kopīgas pusdienas. Te es mācījos uzvedību un galda kultūru. Protams, stundas man neviens nepasniedza Ar savu piemēru viņi to darīja. Pareizāk sakot, neko nedarīja, tikai es biju laba skolniece tavā skolā, Dzīve.

Es mācījos no visa un visiem. Bet, joprojām paliku tā pati lētticīgā, naivā meitene.

citādā dzīve

Pamazām, šī citādā dzīve ienāca arī manā dzīvē. Es vairs negribēju dzīvot tā, kā dzīvoja mana māte. Vakarskola tika pabeigta. Izlaidumā man mugurā bija pirmā pasūtītā kleita. Tā nebija no spoža atlasa, vai gaisīga neilona, tā bija smilšu krāsas, plāna auduma linu kleitiņa ar smalki, smalki gofrētu svārku daļu. Tajā es jutos ļoti labi, nejutos sliktāk par citām meitenēm un arī nepieciešamību pēc princešu kleitām vairs neizjutu. Kājās – baltas elegantas kurpītes, dabūtas caur pazīšanas. Redz kā! Nu jau bija arī manā dzīvē ienākusi obligātā padomju laiku piedeva – pazīšanās.

Tukšajos veikalos visas labās preces atradās zem letes, dabūt tās varēja tikai, ja bija personīgs kontakts ar pārdevēju. Bet arī te, mazs ērkšķis iedūrās sirdī. Visus apsveikt bija ieradusies radi, vecāki, bet man – kopīgajā izlaiduma bildē, rokā tikai audzinātājas Mihelsoņes pasniegtā neļķe. Viņa arī bija viens no gaišajiem cilvēkiem manā dzīvē – audzinātāja Mihelsone. Viņa mani vadīja visu vidusskolas laiku, neatlaidās, neatlaida no manis savas stingrās rokas un lika mācīties, mācīties, mācīties... Meklēja mani rokā, kad ilgāku laiku nebiju apmeklējusi mācības, palika pēc stundām un palīdzēja apgūt viņas briesmīgo mācību priekšmetu – fiziku. Paldies Tev, skolotāja Mihelsone, lai arī kur tu tagad nebūtu...

Lūk, šajā vietā gribu iespraust tekstu, no daudzu gadus vēlāk tapuša mana raksta Antas Bergmanes grāmatai “Karoga stāsti”.

LIDO DOMAS...

Ievada vietā.

Vai esi kādreiz bijis vasaras vakarā ūdens malā, kur laiski ceļas migla... vāliem vien... vāliem vien....

Tā apņem tevi no visām pusēm kā mīlestība, apsedz / ieskauj / apskauj... un tu sāk domāt savas tālās domas....

Tā es mēģinu sasaistīt savu saplosīto atmiņu skrandiņās, sasiet vienā dzīpariņā, satīt vienā kamoliņā....

Pa laikam, šis dzīpariņš tik plāns, liekas – tūlīt satrūks... bet laipnā migla paveras un krāsainais, piedodiet – bieži ne tik krāsainais, atmiņu pavediens šķetinās tālāk....

Tad, uzplaiksnī dzirksts! Apdedzina prātu! Saraujos, it kā pirksti būtu skāruši uguni... rokas svilst un dvēsele deg....

Reinis, Uldis un vēl viens Uldis, Andris un Ilona, Elga, Aivars, Ervīns, Dzintra... mūsu bariņš, mūsu nešķiramais bariņš... mūsu visu kopīgā jaunība....

Pēckara paaudzes saplosītās dzīves.... Vai mēs to apzinājāmies? Vai šī apziņa nāca tikai ar laiku? Nezinu. Bet nojautu pilna bija visa pasaule. Gaiss, ko elpojām bija pilns ar šīm nojautām – kaut kas nav labi. Tas, par ko nedrīkstēja ne tikai runāt – domāt nedrīkstēja. Bet mēs, kā sīki mazi žagariņi, kurus dzīvīte sametusi vienā kaudzītē – te un šajā vietā – mēs gruzdējām... nenojaušot, ka varam aizdegties....

Arhīvā

Paņēmu rokās trīs milzu sējumus, trīs milzum biezās, nodzeltējušās grāmatas un divas plānas – „Уголовное дело Nr. 45010”. Te nu mēs esam, ieslodzīti “čekas” grāmatās uz mūžīgiem laikiem. Trīs, pavisam jauniņo, cilvēku izpostītās dzīves un mēs – pārējie, kā liecinieki / līdzzinātāji / līdzdalībnieki....

Ilgi nespēju saņemties atvērt nobružātos vākus... lēnām atveru... roka slīd pāri lapām ar dažādajiem rokrakstiem izsaucot atmiņā vienu seju pēc otras, balsis, smaidus... Drebošie pirksti pieskaras burtiem, bet liekas, ka noglāsta sejas, no kurām daudzu vairs nav. Asaras piepilda acis un nevar tās saprast, ko darīt tālāk – sastingt turpat uz vietas, vai sākt tecēt nodevīgā straumītē....

Reinis Kurzemnieks, Elga Jumtiņa, Uldis Mucenieks – apsūdzēti valsts noziegumos... Apsūdzēti par sevišķi bīstamu tā laika noziegumu – valsts nodevību, par pretpadomju darbību (nepierādītu skrejlapu izgatavošanu un izplatīšanu), buržuāziskās Latvijas karoga izgatavošanu (Elga Jumtiņa, Uldis Mucenieks) un izkāršanu – Uldis Mucenieks, Reinis Kurzemnieks, Andris Ieviņš, Elga Jumtiņa. Nolūks – iznīcināt padomju varu Latvijā. Ak! Cik gan vareni jūs bijāt, ja jau no jums baidījās tāda mašīnērija, kura bija iznīcinājusi miljoniem dzīvību – padomju vara! Iznīcināt saknē katru asnu, katru dzīvību, kura nebija sarkanā krāsā.

Buržuāziskās Latvijas karogi izkārti trigonometriskajā tornī Mežaparkā 1961.gadā, naktī no 6. uz 7. oktobri un 1962.gadā, naktī no 30. uz 31. maiju. Reinis Kurzemnieks un Elga Jumtiņa izkāra karogu kinoteātrī “Daile”, filmas „Melnas kaijas” rādīšanas beigās, kinoteātra balkonā -1962.gada 8. novembrī. Karogus izgatavoja Elga Jumtiņa.

Kā viss sākās

Kā tas viss sākās... kā savijās mūsu dzīves....

Ar Elgu iepazīnos strādājot Rīgas Rotaļlietu fabrikā. Viņa mani ieveda tādā kā Čaka vidē ar Čaka apdziedāto ielu un viņa apdziedātajām attiecībām – smeldzīgām, tīrām, draudzīgām....

Mēs nezinājām, ka pastāvēja paralēlās pasaules. Mēs gan to nojautām, bet mums gar tām nebija nekādas daļas... Tāpat kā viņiem nebija nekādas daļas gar mums, kamēr mēs netraucējām.

Pēckara paaudzes bērni, kurus audzināja iela. Gandrīz nevienam nebija pilnas ģimenes, gandrīz visiem – tikai, ar nepadarāmajiem darbiem un trūkumu cīnošās, mātes.

Tikai Reinim bija pilna ģimene. Tēvs, māte, divas māsas – Irēna un Lolita. Reiņa vecāku klātbūtnē varēja sildīties kā saulītē. Liekas, tā bija pirmā īstā ģimene, kuru es sastapu savā, mazā pilsētas klaidoņa, dzīvē.

Reiņa Kurzemnieka dzīvoklis Kalupes ielā un viņa brālēna, Andra Ieviņa mājas Čiekurkalnā, bija tādas kā pamata tikšanās vietas mūsu kompānijai. Reinis dzīvoja viens, turp mēs gājām skatīties daiļslidošanas sacensības, kuras beidzās ap trijiem naktī. Iedzērām pa malkam “skābulīša” un uzkodām Reiņa tēva sagādāto sieru, kurš bija sagriezts mazos kubiņos. Kā jau “mākslinieki”, vai – topošie mākslinieki, paši par sevi tā pasmējāmies. Mēs, taču, mācījāmies mākslas skoliņā. Sieru mīlu vēl aizvien un tāpat griežu kubiņos. Reiņa tēvs Sava bija izcils siera meistars, taču, pameta darbu. Viņš sacīja, ka nespēj izturēt jaunās tehnoloģijas, kuras ieviesa, lai pabarotu milzu pusbadā esošo tautu un siera kvalitāte strauji kritās. Sirmā siera meistara sirds to nespēja izturēt.

Andra mājās, parasti, pulcējāmies lielākās jubilejās. Andra mamma bija sabiedrības cilvēks, viņas civilvīrs – gleznotājs Jānis Alsbergs arī. Te valdīja, laikam jau, tiem laikiem neparasta brīvdomības atmosfēra, kuru, pamazām, elpot sāku arī es.

Alsbergs, mans pirmais skolotājs, kurš gatavoja iestājek sāmeniem Lietišķās mākslas skoliņā.

modos. pamazām

Vai mēs sapņojām?

Protams, kā nu bez tā! Bet, cik lieli/mazi bija šie sapņi? Vai – augām mēs un tie auga līdzī? Par ko varēja sapņot krātiņa nebrīvē piedzimis un uzaudzis zvēriņš? Vai viņš zināja, kas tas ir – brīvība!? Iespējams, nojauta, ka kaut kas nav tā īsti, kā vajadzētu būt... Tāpat arī mēs. Ģeogrāfijas stundās mūs mācīja, ka ir citas zemes un tautas, bet vēstures stundās apgalvoja, ka tur dzīvo ļaunie, kuri apspiež tautu... Netika atstātas, pat mazākās, cerības redzēt ko vairāk par savu sprostu.

Taču tie, kuri zināja vairāk, kuru mājas bija redzējušas labākus laikus, tie zināja vairāk patiesības un tur gruzdēja... Liekas, kaut kas netverams lidoja gaisā – no domām? No pus-balsīm? No pus-vārdiem?

Tikai 1991. gadā manās rokās nonāca Solžeņicina „Gulaga arhipelāgs” un tikai šajā gadā no manām smadzenēm nokrita tā plēve, tā migla, kura bija slēpusi patiesību. Bet, tajos tālajos laikos? Kur tas, no mazas, jaukas pilsētiņas Siguldas, uz Rīgu pārbraukušais provinciālais skuķēns, varēja ko apjaust? Apjaust tā, lai klasē, skolas burtnīcā, uzzīmētu Latvijas kartes kontūru uz kuras tautu meita ar kronīti galvā un slotu rokā – slaucīja no Latvijas āra krievus.

aizmukt no PADOMJU VARAS

Uldi Mucenieku atceros vismazāk. Viņš bija daudz vecāks par mums, vairāk pieredzējis un “lielākais musinātājs”. “Kapteinis” vai „matrozis” – tā bija viņa iesauka, jo strādāja uz vietējiem kuģīšiem par jūrnieku. Mucenieks bija tāds kā vadonis, lielījās ar saviem panākumiem....

Tā nu viņi sarunāja, ka jānūk uz ārzemēm. Runāts – darīts! Sadabūjuši kompasu, kurpēs un sporta somām rokās, ar neredzamiem pārtikas un bez naudas, jaunie cilvēki devās šķērsot padomijas robežu. Tagad, atceroties, gribas raudāt par to naivumu, kurš valdīja mūsu nenobriedušajos prātos. Biļetes tika nopirkta līdz Petrozavodskai, Karēlijā. Neaizbraucot līdz galam, puši izkāpa no vilciena un, ar kompasa palīdzību, devās uz Somu jūras līča pusi. Naktīs gulēja siena kaudzēs vai kurināja

ugunskurus sev apkārt – paši vidū, lai zvēri netiek klāt... Pārtika drīz vien beidzās un, nez kur, tas Somu līcis palicis....

Reinis un Ervīns saprata pirmie, ka tā, tālu vis netiksi un griezās atpakaļ, vēlāk pievienojās arī Andris un Uldis.

Uldis Mucenieks, Andris Ieviņš, Reinis Kurzemnieks, Ervīns Valduss.

Ak! Romantiskā jaunība un sapņu aicinātie zēni! Vai tad jūs nesapratāt, ka PSRS romantika bija atļauta tikai komunisma jaunceltnēs!?

Atgriešanās mājās.

Un – atkal, pulcēšanās Andra mājā, runas par bēgšanu un karogu kāršanu...

pratināšana

Kad saņēmu izsaukumu uz „stūra māju”, uz pratināšanu, biju ļoti pārsteigta – par ko? Ko tad mēs „tādu” bijām izdarījuši!?

LPSR MP VDK izmeklēšanas daļa.

Atverot durvis, apmulsumā stāvēju, nezinot, ko darīt – no visām pusēm – spoguļi... tad nez' kur atvērās durvis, mani aicināja iet tālāk pa līkloču gaitenīiem. Likās, tiem nebūs ne gala, ne malas... Kabinētā sēdēja izmeklētājs un sāka uzdot, liekas, pavisam nevainīgus jautājumus, pārsvarā, par Elgu Jumtiņu, bet citus, it kā, starp citu:

– Ko varat pastāstīt par Elgu Jumtiņu; ar ko viņa draudzējās; kur un kā jūs pavadāt brīvo laiku; par ko runājat....

Es:

– Ar Elgu attiecības ļoti labas... es nezinu, ka viņa ir viegla rakstura sieviete.... es nezinu, vai viņa saietas ar vīriešiem... par politiku nekad nerunājam... valūtu nekad neesmu redzējusi... jā, viņa iepazīstināja mani ar Andri Ieviņu, Ilonu Ieviņu, Reini Kurzemnieku, Ervīnu Valdusu, Aivaru Jansonu....

Nākošais jautājums:

– Kāda mana attieksme pret buržuāzisko Latviju, karogu, ko esmu dzirdējusi?

Es:

– Neko neesmu dzirdējusi, neko nezinu, Elga man neko nav stāstījusi....

Elgu atbrīvoja pret parakstu par dzīves vietas nemainīšanu. Cik smieklīgi, vai ne? Uz kuriem tad viņa varēja izmainīt šo dzīves vietu!?

Kad visu to, pēc laika, pārrunājam, Elga sacīja, ka mana liecība, viņas atbrīvošanā, bijusi galvenā. Pārliecinoša. Pat tagad, atceros to savu bravūru ar kādu runāju! Metos aizstāvēt savus draugus, nedomājot par sekām, pareizāk sakot, pat nenojaušot par tām.

protokoli

Vēru pēdējā sējuma lapas... Reinis... pirksti slīdēja pāri izkoptā rokraksta rindām... no tām raudzījās Reiņa smalkā, bālā seja, iegūta Mordovijas apcietinājumā. Kalsnais, garais augums, trauslie pirksti, tumšie vilņainie mati un zilās acis – nu, pilnīgs dzejnieka portrets no senlaiku gleznām. Savā būtībā, tāds arī viņš bija – romantiķis līdz kaula smadzenēm.

Ieraksti protokolos: Vāja rakstura cilvēks, trūkst uzņēmības un neatlaidības cīņā ar grūtībām, mazrunīgs....

Jā, Reinis nebija tirgonis, viņš bija mākslinieks... būtu tāds bijis, ja nebūtu aizlauzts saknē.

Kratīšanā, dzīvoklī tika atrasta šujmašīna Zinger (tādas bija vai katrā mājā!), krāsas (viņš, taču, mācījās mākslas skolā), skolas rūtiņu burtnīca ar ierakstu pirmajā lapā „Māksla” un 13.lappusē: Lietišķā māksla cilvēkā.

Kratīšanas man likās, kā anatomikumā preparētas vārdes – pa sastāvdaļām – kāds slēpju koks izmantots karoga kāršanā, ar kādiem diegiem tas šūts, kādā veikalā un kāds audums pirkt (kas pirka, cik maksāja), ar kādām drātīm stiprināts!

Kad kratīšana notika Ieviņu mājā, Ilona, Andra sieva, gaidīja savu pirmo bērniņu, meitiņu Ivetu, bija jau devītajā gaidību mēnesī. Andris pieprasīja medmāsu, jo baidījās no sievas priekšlaicīgām dzemdībām. Māja tika vandīta un savandīta, meklējot apslēptas karoga, vai tā šūšanas pēdas. Andra mamma Helēna kļiedza: Jūs gribat, lai viņa te priekšlaicīgi dzemdē! Bet Ilona lūdza neaiztikt sagatavoto zīdaiņa pūriņu, braukšanai uz dzemdību namu. Un atkal, Zinger šujmašīna, ko konfiscēja pārbaudei, vai neatradīs karoga šūšanas pēdas.

Nopratināšanu visi trīs biezie sējumi – viens un tas pats, viens un tas pats! Vieni un tie paši jautājumi! Patiesi, līdz ārprātam! Kā viņi to visu izturēja – katru dienu līdz vēlai naktij! Piemēram, Reiņa pratināšana 1964.gada februārī – visu mēnesi!

sasieti vienā mezglā

Tā nu mēs te visi stāvam, deviņi jauni cilvēki, sasieti uz mūžu— pēdējā sējumā sagrupēti vienā stabiņā:

Uldis Mucenieks;

Reinis Kurzemnieks;

Andris Ieviņš;

Elga Jumtiņa;

Uldis Meņģelis;

Aivars Jansons;

Juris Cabulis;

Ervīns Valduss;

Dzintra Kokareviča (mans uzvārds pirms kāzām).

Laikam, jau nevarēju uzrakstīt neko prātīgu, hronoloģiski precīzu... varēju tikai mēģināt atstāt uz papīra jūtas. Jūtas, apņemtās ar laika miglu. Vai tas maz iespējams?

Starp miglas vāliem, reizēm, uzspīd saule, mēģinādama izlauzties cauri un izgaismot realitātes ainas, patiesības graudus, kuri gaidīja savu laiku, savu gaismu, lai sāktu dzīt asnus.

Es jums sūtu sveicienus un svētību, lai kur jūs arī nebūtu, mani mīlie!

P.S.

Kā jau minēju, mana atmoda un apgaismība nāca reizē ar tautu, pēc izlasītā “Gulaga arhipelāga”. Tā nerimst. Tā nespēj/nevar norimt.

Idejas moka un prasās īstenoties. Viena no tām – Rīgai uzdāvināts pieminēklis “Piemiņas zīme – Deportētajiem, ceļā un svešumā mirušajiem Latvijas bērniem”. Apmēram 10 000 bērniem. Par ko deportētajiem! Par ko mirušajiem!

Tas atrodas Mežaparkā, kur tajā laikā dzīvoju. Ielu krustojumā. Krustcelēs.

Ideja:

Tādēļ, arī ideja tāda – ceļu krustojumā, zemē nomests bērniņš un dzirnakmens. Dzirnakmens, kurš maļ un samāļ ne tikai graudus, bet arī cilvēku dzīves, bet – šo dzirnakmeni mazais bērns, ar savu gara spēku, ir salauzis. Tas sastāv no daļām, cauri kurām spraucas ārā baltais āboliņš, kā cerība.

Man ir jautājuši: kāpēc zemē? Kāpēc nav uz postamenta?

Bet, vai tos bērniņus, kurus mirušus izmeta pa vagonu logiem, vai tos arī kāds lika uz postamenta!?

Un tā mans bēbis guļ un aicina – neaizmirsti!

Dzintra Regīna Jansone.

Mālpilī.

2012.g.12.februārī.

PIRMĀ MĪLESTĪBA

Izmaiņas mūsu kompānijas vai „mazās komūnas” dzīvē tomēr bija notikušas.

Mēs vairāk sākām satikties ar Ervīnu. Nezinu, ko domāja viņš, jo nekādas atzišanās mīlestībā nebija notikušas. No manas puses tā bija tikai draudzība. Sirsnīgāka, nekā ar pārējiem, bet tomēr, draudzība. Un, kad Ervīnu iesauca Padomju Armijā uz trim gadiem (!), viņš jautāja, vai es rakstīšu vēstules. Protams, rakstīšu. Savā prātā domājot, kadēļ gan nē, mēs, taču, esam draugi! Jauneklis bija domājis citādi. Vēlāk, kad sāku interesēties par horoskopiem, uzzināju – cik precīzi sacīts par mani: Ūdensvīrs cenšas jebkuras attiecības noreducēt līdz draudzības līmenim.

Mēs, pārējie, turpinājām satikties kā parasti. Bieži, kāds puisis no mūsu bara, sagaidīja mani no darba leļļu darbnīcās Rīgas centrā, un mēs devāmies kopīgās izklaidēs. Vienā tādā reizē, vairs neatceros – kurš jaunietis, uzprasīja: – Dzintra, ar kuru no mums tu gribētu nopietni draudzēties? Apmulsu, stostījos, nezināju atbildi....

Atkāpe: Ballītēs man bija pievērsuši uzmanību jaunieši arī no tālajām Aizkaukāza zemēm. Braši, stalti, melniem matiem un... ūsām, kuras ciest nevarēju – kad bucojāmies, tad asie sari līda mutē un degunā... Jāsmejas! Bet man bija nesaprotams un svešs šis temperaments. Viņi biedēja ar savu asumu, ar neapvaldīto dabu. Tādus negribēju savā tuvumā.

Te atkal jāpiemin grāmatas – ziemeļu tautu literatūra. Un tajās – lielie milži, blondie klusētāji, goda vīri! Lūk – tādu ziemeļu milzi biju iedomājusies savās fantāzijās. Tādu, kas pasargātu no apvainojumiem, tādu, kam aiz muguras justos drošībā. Tādam, manu iedomu cilvēkam, atbilda tikai viens – Aivars. Blonds, liels un – klusētājs. Ak, piedod pasaulīt, te jāskandina latviešu tautas ticējumi: “Klusa cūka dziļu sakni rok”, vai – „Klusā atvarā velni dzīvo”. ..Protams, šos sakāmvārdus zināju, bet nedomāju – cik ļoti smagi tie izpaudīsies manā dzīvē. Ka tie, vispār, varētu uz mani attiekties! Bet es tos izbaudīju uz savas ādas pilnā mērā. Tas gan viss notika daudz vēlāk... kad viņš pateica: – “Tu esi mani izsapņojusi!” Viņam bija pilnīga taisnība.

Bet tad, tad es pateicu liktenīgos vārdus: ar Aivaru Jansonu. Tā bija briesmīga izvēle, ko sapratu daudzus jo daudzus gadus vēlāk. Tā bija mana izvēle. Biežāk un biežāk Aivars sāka nākt pretī uz darbu. Nu jau satikāmies arī ārpus mūsu kompānijas. Kāds bija uzrakstījis Ervīnam uz armiju, ka Dzintra satiekas ar Jansonu. Liekas, viņam tas bija smags trieciens, bet es nemaz nejutos vainīga. Nevienam, neko nebiju solījusi.

To, ka Aivaram mācību laikā, nebija īsti kur palikt, to nezināju. Viņš dzīvoja pie mātes neprecētās māsas – tantes Olgas. Mazs vienistabas dzīvoklītis koka mājā Kaukāza ielā, kur istabiņā, starp gultām, varēja ievietoties tikai galdiņš. Vai te jauns cilvēks varēja dzīvot, mācīties – nemaz nerunājot pat to, ka varētu atvest draugus ciemos. Vai tā tas viss sākās? Viņa klaiņošana pa mājām, dzeršana. To arī nezināju.

Aivars pabeidza mācības Lietiškās mākslas skolā, sekoja iesaukums armijā. Tas bija šoks! Biju paspējusi pierast pie šā cilvēka. Un ne tikai. Mīlēju viņu, kā tik vien mana sirsnīga spēja – bez prāta, bez sajēgas – vienas vienīgas emocijas. Beidzot manā dzīvē bija cilvēks – viens vienīgais visā pasaulē, kurš mani mīlēja! Vismaz man tā šķita... Tagad viņam jādodas projām, nezina uz kurieni, uz tik ilgiem gadiem!

Projām braucot, uz perona atvadoties, viņš man pateica liktenīgos vārdus: “Nebēdā meitenīt, es tevi nekad nepametišu! Es zinu, ka tev grūti klājas, bet tu pacieties. Es atbraukšu un viss būs labi Tu tikai gaidi!” – šie vārdi noteica manu tālāko likteni. Es noticēju.

Un es gaidīju! Manā dzīvē vairs neeksistēja ballītes, kompānijas. Arī mūsu bars nu jau bija izjucis. Dzīvīte izkliedēja visus, kur nu kuru. Reizēm jau tikāmies, bet reti. Gaidīju, ilgojos, sapņoju šos visus trīs garos gadus. Vēl nezināju, ka šī būs pati pirmā un pati pēdējā mīlestība manā mūžā. Būs aizraušānās, iemīlēšanās, bet – mīlestības vairs nebūs nekad.

BET MICARS SPĪDĒS MŪŽĪGI

Atmiņu skice par šo pirmo mīlestību ...

Viņa nekustīgi stāvēja un skatījās...vējš nežēlīgi plosījās, pinās drēbēs un matos.... Bet viņa tikai skatījās un skatījās uz spožo, mazo punktiņu tur – tajā aukstajā bezgalībā – Lielajos Greizajos ratos. Uz to mazo zvaigznīti, kura spīdēs mūžīgi un kura reiz vienoja šos divus tuvos – nu jau tik tālos, cilvēkus...

...

Jā, Micars bija savā vietā un spīdēja tikpat spoži, kā tajā tālajā naktī, kad viņi stāvēja cieši piekļāvušies viens otram, sadevušies rokās un skatījās zvaigznēs. Zvaigznēs, kuras šķita tālas un reizē tuvas... viņi meklēja saskares punktu... kaut ko, kas viņus varētu vienot, kaut šķietami, bet – tomēr vienot visus šos garos atšķirtības gadus, kurus viņiem turpmāk vajadzēs pavadīt katram par sevi. Viņam – šķirtam no mājas, no ģimenes, no meitenes... Viņai – šķirtai no mīlestības.

Jāaizbrauc uz ilgiem trim gadiem – iesaukums armijā...galapunkts nozīmēts kaut kur pasaules malā, pie Krievijas un Ķīnas robežas, Čītā. Šīs domas stindzināja dvēseli. Tādēļ viņi meklēja šo punktu, kaut vienīgo...kaut ko, kas, vismaz, šķietami saistītu un kuru varētu abi ieraudzīt vienlaikus, kā tagad. Un, it kā, sadoties rokās – kā tagad.... Aivars rādīja Lielos greizos ratus. Tā kāta trijās zvaigznītēs, vidējai klāt bija vēl viena zvaigznīte. “Tas ir Micars”, viņš teica, “tas būs punktiņš, kuru mēs vienmēr redzēsim abi divi”... Tā zvaigznīte, kura šķīra un vienoja. Auksta un vienaldzīga. Bet to viņa vēl nezināja. Vai viņš zināja? Pār meitenes skumjo, bērnišķīgo vaigu ritēja lielas asaras un nespēja rimties. Liekas, kāds bija ļāvis vaļu aizturētam strautam, kurš, nu – ticis brīvībā, plūda un plūda....

Jaunais vīrietis neveikli mēģināja tās slaucīt un čukstēja: “Nebēdā! Tu gaidi! Tu tikai ļoti gaidi un viss būs labi!”....

VAIRS NAV...

Skumjo stāstu, kurš sākās pēc viņa atgriešanās – to meitene uzrakstīs vēlāk....

Bet, tagad – tagad atskanēja telefona zvans, kas pavēstīja – viņa vairs nav....Aivara vairs nav... Šogad viņš, patiesi, bija aizgājis....Aizgājis mūžībā....Vai pie Micara? Viņi nebija ne redzējušies, ne tikušies ilgus gadus, vispār jau – nekad vairs pēc šķiršanās kad, pēkšņi, vienā naktī viņš ieradās... ieradās ciemos.... Sapnī.... Atnāca tik reāli un sveicināja tik patiesā un sirsnīgā... tik sen aizmirstā, tik siltā un tuvā balsī.... kā toreiz, tajā tālajā jaunībā.... Saprātu, ka jāiet un jāsameklē... jāatrod... Sapnī klīdu kā pa tādiem gaiši ziliem gaitenītiem, kur bija ar kādu gaiši zilu, tādu kā puscaurspīdīgu pārklāju klāti tādi kā cilvēki... It kā atradu... “Tu tik ļoti esi izmainījies”, es teicu un noglāstīja vīrieša galvu. “Jā”, viņš skumji atbildēja,...“Bet tu ej, tu nedrīksti šeit palikt”..... Viņš veda un veda mani projām pa likumotiem gaitenītiem un ejām, līdz izveda ārā....No kurienes? No rīta atskanēja tas zvans...viņa vairs nav... Vai dvēsele bija atnākusi atvadīties?

To, kas bija noticis pirms trīsdesmit gadiem, to nu jau es atminējos bez sāpēm. Biju visu piedevusi, bet piedot – nenozīmē – aizmirst vai atgriezt kā nebijušu. Atcerējās to kā, vienkārši, atmiņas par izlasītu grāmatu vaikāda cita nodzīvotu dzīvi.

.... Bet šīs atmiņas, vēja plosītas un nestas skrandas, tinās un vijās apkārt....un nekur likties....un nekur likties....

Visu mūžu slāpa pēc šūpulī neieliktās mīlestības. Par to tiks pastāstīts....tikai – brītiņu vēlāk....mazu brītiņu pēc tam, kad norims vēji....

Vai puķēm auksti, puķēm salst,

Ka cieši saspiedušās rīta rasā,

Ka piecas minūtes ir vēl,

Līdz salnām asām?

Ka noliec skaistās galvas tās
Tik pazemīgi liktens varai...
Ko darīt, tās ir puķes tikai,
Kur sēkla likta, tur tās aug.

Kur draiskie vēji nometuši,
Vai putni, spārnu vādām klusi
Ir zemei skarties pieļāvuši
Tur jūsu vieta dzīvei, mīlās...

Vai augsne auglīga, vai liesa-
Tā, likteni, ir tava tiesa;
Tu lem, mēs pakļaujamies klusi,
Kā puķes, galvas noliekuši...

CEĻŠ RIT TĀLĀK...

MĀCĪBAS MĀKSLAS SKOLĀ. CITĀDĀ PASAULE

Jaunība bija. Kā tad bez tās. Vai laimīga? Nezinu. Vai es tad par to domāju? Augu kā zemē nejauši nokritusi un tikpat nejauši uzdīgusi sēkla, kurai – gribi vai negribi ir jāaug. Jo tā no dabas nolikts. Vai domāju? Domāju, ka nedomāju. Nu, kaut ko jau domāju, laikam. Taču – ne par kādu tālu nākotni... Domāju par šodien un, varbūt, ka nedaudz arī par rītdien. Vai savvaļas dzīvnieks domā par nākotni? Galvenais – izdzīvot. Šodien. Tāds savvaļas radījums biju arī es. Bet – nākotnes mērķu – ceļu un piepildāmu, tādu man nebija. Skolas laikā jau kaut kādi sapņi bija gan. Dzīve pati labāk zinot, kurš jāžēlo, kurš jāšoda...

Dzīvīte, par ko tad tu ar mani tā... Ar vienu roku dod ar otru atņem? Kādēļ tik ilgi, ilgi ļāvi man būt aizmigušai? Kā pa miglu, kā taustoties vien gāju uz priekšu. Tomēr, uz priekšu.

Aivara prombūtnē, gandrīz, vienīgie draugi vairs palika tikai Ieviņi. Nezināju, ko iesākt tālāk. Nedaudz zīmēju, mazliet gāju vienā veidošanas studijā. Aizvien vairāk domāju par Lietišķās mākslas vidusskolu. Jānis Alsbergs iedrošināja un sniedza dažas gleznošanas mācības pamatstundas... Bet neko jēdzīgi jau nepratu. Vienkārši – savācu dokumentus un – gāju tos iesniegt.

Lai gan, biju domājusi arī par citu profesiju un vēl aizvien – man tās žēl. Gribēju pie zirgiem, par veterinārārstu – pie saviem mīļuliem. Vispirms gāju meklēt šo skolu, bet, tā kā Rīgā, joprojām, slikti orientējos, tad – neatradu to. Bija pēdējā dokumentu iesniegšanas diena un nekas cits neatlika, kā iet uz jau zināmo (kur draugi bija mācījušies) – mākslas skolu.

Reiz, kādā intervijā, žurnāliste jautāja: – “Cienījamā māksliniece! (nekad neesmu pieradusi un aizvien jūtos neērti pie šādām uzrunām) – Ja varētu dzīvi sākt no gala, par ko Jūs tagad gribētu būt? Cilvēks pārliecināts – ka teikšu jā, tikai māksliniece – samulsa, izdzirdot manu: Par vetārstu, un tikai! Bet, tas nu bija izdarīts! Mākslas skoliņa! Un – tēlniecības nodaļa, kā Aivaram! Kāpēc tieši šī nodaļa? Es citas nezināju. Nezināju, ko citās dara... neko nezināju... Kā noliku eksāmenus – neatceros. Kur stūma, tur gāju – ko lika darīt, to darīju... neko, taču nepratu... visur darbojās kaut kāda intuīcija, kura mani bīdīja...

Iekšā tiku gan, pati sev par pārsteigumu. Uzrakstīju Aivaram vēstuli. Saņēmu priecīgu atbildi ar apsveikumiem. Man bija deviņpadsmit un šis jau bija ļoti liels solis uz priekšu. Iegāju gluži svešā vidē. Ar pilnīgi savādāku attieksmi un skatu uz dzīvi. Man likās, ka Laimes māte, beidzot, arī mani ir ieraudzījusi. Dzīvoju, joprojām Ķengaraga istabiņā ar alkoholoķu pāri blakus. Bet, tā kā mājās uzturējos maz, tad mani netraucēja viņu ālēšanās.

Pāri visam stāvēja problēma – kā izdzīvot!? Mātes radu Rīgā bija daudz, ļoti daudz, bet – nevienam nekādas daļas gar mani nebija. Ja aizbraucu ciemos – pabaroja, taču to darīju reti, bija neērti kādu apgrūtināt. Māte audzināja mazo brāli laukos un plēsās ar kārtējo vīru, no viņas palīdzības nekādas – ne burkāna, ne kartupeļa...

Vienā kursā ar mani bija Aivara draugi – Uldis Meņģelis, pārradies no armijas, turpināja mācīties. Reinis Kurzemnieks, pārnācis no cietuma, kur tika iesēdināts valsts nozieguma izdarīšanā – līdzdalībā Latvijas pirmskara karoga kāršanā.

Klāt vēl nāca divas draudzenes, vēlāk – nešķiramas sirdsdraudzenes, līdz... līdz brīdim, kad tikām šķirtas uz mūžu – Gundega Cēbere un Dagnija Nīcmane. Vēl divi Volodjas – resnais un tievais. Tajā laikā, mēs – tādi pārauguši kumeli, aizrāvāmies ar Vinniju Pūku un visam kursam tika saliktas iesaukas. Uldis bija – Brālīša Trusīša radi un draugi, Gundega – Sīvns, Dagnija – Pūks un es Iā – Iā, no tumšā, drūmā kakta Ķengaraga. Precīzāk par mani vairs pateikt nebija iespējams! Dagnija un Gundega, apsviedīgas Rīgas meitenes – visu zinošas un inteligentās ģimenēs augušas – bija man labs paraugs visur. Te mums vairs nepastāvēja nekādu šķiru un bagātību atšķirību – visi bijām vienādi.

Meitenes sameklēja darbu par naktssargiem un es arī, jo stipendija bija 28 rubļi – tik minimāla, ka dzīvojot pilnīgā badā – izdzīvot nevarēja.

Viena no viņām iekārtojās Vecrīgā muzejā, otra kaut kur tur pat netālu, bet es, kā jau ēzelis I-ā. Mani nosūtīja, pilnīgi pretējā Rīgas galā, Sarkandaugavā – sargāt krānus un smagās mašīnas. Nakšņoju būdiņā ar čuguna krāsniņu, kuru kurināju, lai nenosaltu un sargāju pati sevi. Šoferi bija tik bezgala labi, ka juta līdzī, bieži atlaida mājās, norunājot, ka vārtu atslēgu nolikšu zināmā vietā. Šeit nāca klāt vēl kādi 40 rubļi. Nu jau dzīve šķita lepna, taču, mūžīgais pusbads nepalika bez sekām un tas bija gastrīts. Vai sākuma zvaniņš manām turpmākajām slimībām? Par to nedomāju.

Dzīve skoliņā, šķiet, laimīgākais periods manā dzīvē. Kopā mācījāmies, strādājām, atpūtāmies... Puišus es neredzēju, neievēroju, nemanīju – es gaidīju Viņu! Nemītīgi gaidīju vēstules, saņēmu tās ar uzmundrinājuma vārdiem, lai gan, ja gribu būt atklāta, tad tos vārdus, kurus meklēju – kaut niecīgākos mīlestības apliecinājumus, atrast nebija iespējams. Tādu nebija.

MANI “SKOLOTĀJ”

Tad vēl viens “skolotājs” ienāca manā dzīvē. Tas bija teātris. Draudzenes, kurām teātra apmeklēšana bija pati par sevi saprotama, ieveda mani atkal citā pasaulē. Biļetes uz izrādēm dabūt bija grūti, tāpat kā zeķubikses, vai gaļu, vai labu grāmatu. Katra izrāde bija notikums. Teātra atmosfēra, svinīgi ģērbtā publika, bulciņa teātra kafejnīcā... Tie bija svētki! Tas viss ietekmēja un nepalika bez sekām. Gribēju just tādu gaisotni, atmosfēru arī savā dzīvē, vidē, mājā!

Aktiera darbs – liekas, nekā paliekoša. Kā skaņa, kura ieskanas un pazūd nebūtībā. Bet – vai pazūd!? Cik dvēselēs tā ieskanas un paliek? Cik daudziem palīdz saprast un redzēt, to ko paši nemācētu saskatīt? Tas ir darbs, kurš var ietekmēt likteņus.

Mācības nesagādāja grūtības, jo vidusskolu biju beigusi, šie priekšmeti vairs nebija jāapmeklē skoliņā, atlika tikai profesionālie priekšmeti, kas man ļoti patika. Neuzskatīju sevi par talantīgu, visi apmēram bijām vienā līmenī, bet es centos. Un pēdējā, eksāmena darbā zīmēšanā, saņēmu atzīmi “teicami” ar nullīti (piecu ballu sistēmā) – tas nozīmēja, ka darbs tika saglabāts skolas fondos, kā labākais. Pussolītis augstāk. Turies, meitēn! Tev tik daudz kas vēl būs jāiztur, es teiktu, ja spētu atgriezt laiku.

Vēl viens gaišs notikums no skoliņas laikiem: Pēc katra kursa beigām, mūs nosūtīja praksē – kā nu kuru reizi iegādājās – uz kurieni nu katru. Mani, pēc trešā kursa aizsūtīja uz Operas teātri butaforu cehā – pastrādāt. Pirmo reizi mūžā nokļuvu tajā brīnumu zemē, kuru dzirdēju tālajā bērnībā no melnās radio translācijas kastītes. Viss man te bija pārsteigums. Par visu es priecājos. Staigāju un pētīju namu no iekšpuses, cik nu bija atļauts tādām skolniecīņām staigāt... Šeit pirmo reizi satiku, tā perioda Latvijas Operas zvaigzni Jāni Zāberu. Katreiz, satiekoties, viņš smaidīja un koķetēja ar jauno meitēnu, tas ir – ar mani. Man jau tas briesmīgi patika! Es izturējos vēsi un vienaldzīgi – ko nu tāds vecis! Nezināju, ka viņš jau bija smagi slim un drīz mēs viņu zaudējam...

Dīvaini! Tā liktenis vadāja mani pa manas bērnības sapņu ceļiem. Vai sagadīšanās? Vai mans Engēlis zināja, ko dara un gribēja kaut cik iepriecināt. Viņš jau, laikam gan, zināja – kādi sāpju ceļi man vēl ejami. Vēlāk, Operas teātra butafores palīdzēja man izveidot kāzu kleitiņu, vainadziņu un piespraužamas puķītes no kleitas auduma. Katrai puķītei – iekšā pērlīte. Tā bija maza, balta kleitiņa, kuru šuvu, protams, pati. Ak, ja kāds toreiz būtu pateicis – nešuj, meitiņ, pati – nešuj....visu dzīvi nesīsi pati uz saviem pleciem...

Šī sendienu pamācība izrādījās absolūti pareiza!

SĀPJU CEĻI

Un aizlauza, kā jaunu kociņu – saknē...

Pēc skoliņas beigšanas es nedomāju par Akadēmiju, ne par ko citu nedomāju, kā tikai par Aivaru un mūsu kopdzīvi. Es gribēju māju un lielu ģimeni. Vairāk neko, tikai to, kā man nekad nebija bijis. Aivars pārnāca no armijas, iepazīstināja mani ar saviem lauku radiem – māsām, tēvu un māti. Mani uzņēma vēsi – nu – tāds skuķis vien...

Rīgā Aivars sameklēja darbu kombinātā “Māksla” bronzas lietuvē, kur jau bija gājis praksē skolas laikā. Dzīvot pārnāca pie manis, citur jau nebija kur iet. Un te nu atkal Kseņka parādīja savu velna vecenes dabu! Kādu nakti izsauca miliciju. Kaimiņienes (manā) dzīvoklī esot “pritons” – mauku māja, vīriešus vedot! Mēs, protams, parādījām iesniegumu Dzimtsarakstu birojā – laulību reģistrācijas pieteikumu. Miliči aizbrauca, bet Kseņka līksmoja. Skatījās sejā, ņirdza un neko tur es nevarēju padarīt. Jaunais vīrietis stāvēja, savu lielo galvu noliecis, kā peramais zēns... Jutos apvainota... “У нее любовников до Москвы раком не переставить!”, alkoholiķe ņirdza, rādot uz mani. Iegāju istabiņā, aizvainojuma asaras rīdama. “Aivar, ja es nebūtu sagaidījusi tevi no armijas kā nevainīga meitene, vai tu būtu noticējis viņai!” – raudot vaicāju un gaidīju mierinājuma vārdus. Nesagaidīju. Viņš klusēja. Sirdi sāka žņaut sāpes. Pirmais ērkšķis. Cik tādu vēl būs? Daudz, meitēn, daudz! Veselam vainagam būs gana!

Joprojām, strādāju par naktssargu. Kad biju darbā, tad Aivars mājā nenāca, negribēja dzirdēt kaimiņu skandālus. Viņš turpināja apmeklēt tos pašus draugus, ko pirms armijas laikā. Tas bija Brežņeva laiks, kad visu mērīja pudelēs. Tauta slīka alkoholismā. Tas bija iesākums. Ziediņi. Bet, varbūt, ka vairs ne ziediņi, tikai es to nezināju? Jo, fotogrāfijas, kuras jaunais vīrietis pārveda no armijas – tur bija vienas vienīgas uzdzīves ainas – dzeršanas.

Vēl viens, tāds dīvains notikums mūsu kopdzīves sākumā...

Arī tas neatvēra manas acis.

Kādā vakarā, stāvēt virtuvītē un gatavojot ēst – izdzirdēju durvju zvanu. Gāju atvērt. Pārsteigta redzēju neliela auguma meiteni, ievīstītu lielā, pūkainā, pelēkā lakatā virs pelēka vatenieka “pufaikas”. Redzamas bija tikai divas milzu melnas acis. Balss zem lakata, krieviski, prasīja – vai te dzīvo Aivars Jansons. Nu – dzīvo gan. Pasauca Aivaru. Viņš atnāca, saminstinājās, ieveda meiteni istabā. Es, protams, neiejaucos, iegāju atpakaļ virtuvē.

Pēc brīža meitene tika izvadīta laukā. Ne pavadīta, bet – klusi izvadīta pa durvīm. Neuzdrošinājos neko jautāt. Man neviens arī neko nepaskaidroja. Apjautu, kas tās bija par acīm. Tās pašas, kuras raudzījās no daudzajām armijas laika bildēm.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.